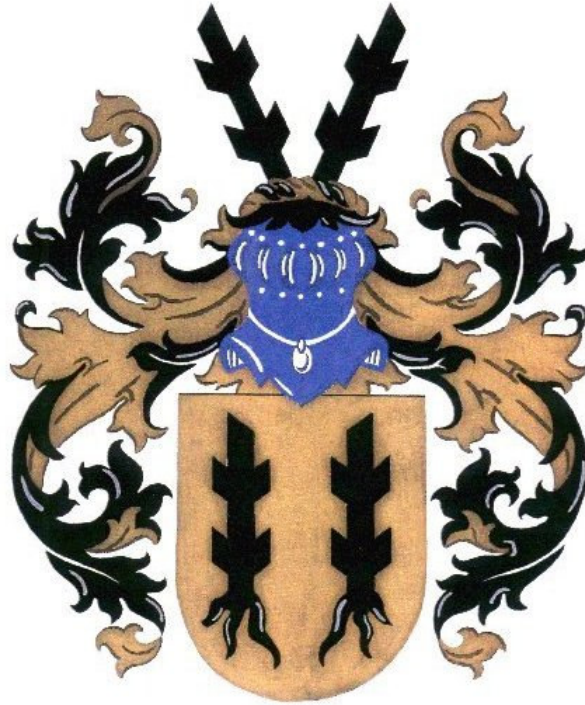

De genealogische geschiedenis van de familie

Dorgelo

Door: Alex. Dorgelo † Deventer; Alex. Dorgelo, Bussum; Dr. Jan Derk Dorgelo,
Oegstgeest

INLEIDING	2
I. DE FAMILIENAAM DORGELO	4
II. VAN MIDDELEEUWEN TOT KERKHERVORMING.....	7
III. DE ROOMS-KATHOLIEKE TAK.....	9
IV. DE EVANGELISCHE TAK	13
V. DE DORGELO'S IN NEDERLAND.....	18
TAK NAAR GRAFHORST – KAMPEN.....	18
TAK TE DALFSEN, BORNE EN ZWOLLE	20
TAK TE ANCUM EN HEEMSE.....	21
TAK TE ANCUM	23
TAK VIA RAALTE NAAR DEMDEMSVAART	23
TAK VIA RAALTE NAAR HAAKSBERGEN	27
TAK NAAR HEINO	28
SAMENVATTING	30

Inleiding

De familienaam Dorgelo komt in Nederland betrekkelijk weinig voor. De Commissie voor Naamkunde van de Koninklijke Akademie van Wetenschappen te Amsterdam heeft een uitvoerig en zeer tijdrovend onderzoek ingesteld naar de aantallen dragers van alle in ons land bestaande familienamen, gebaseerd op de gegevens van de Volkstelling 1947, en deze aantallen per gemeente gepubliceerd in het "Nederlands repertorium van familienamen". Tot heden (juli 1972) zijn verschenen de delen over Friesland, Groningen, Drenthe, Gelderland, Utrecht, de gemeente Amsterdam en de provincie Zeeland.

In dit gedeelte van Nederland woonden in 1947 in totaal 270 naamdragers Dorgelo. In dit aantal zijn begrepen twee namen, die zeer waarschijnlijk foutief zijn gespeld bij de Volkstelling of eerder, n.l. te Zwolle eenmaal Dorgalo en eenmaal Dorgerlo. De in vier Groninger gemeenten en in Warnsveld voorkomende familienaam Dorgeloos (15 maal) is m.i. mogelijk een oudere verbastering, doch ik heb deze als een afzonderlijke familienaam beschouwd en niet meegeteld. Een directe relatie met de familienaam Dorgelo is niet vastgesteld.

Uit de aantallen Dorgelo's per provincie blijkt duidelijk dat Overijssel met 168 naamdragers het belangrijkste concentratiegebied is. Hierop volgen Drenthe en Gelderland met resp. 42 en 20 naamdragers. Binnen Overijssel zijn als concentratiegemeenten te noemen: Kampen (45) en Hardenberg (37); in Drenthe: Schoonebeek (21 naamdragers).

Het behoeft dan ook geen verbazing te wekken dat wijlen Alexander Dorgelo voor de Tweede Wereldoorlog in Overijssel de genealogische samenhang tussen de Dorgelo's ging onderzoeken. Vele gegevens heeft hij verzameld, o.a. uit de doop-, trouw- en dodenboeken van de Nederlands Hervormde gemeenten, berustend in het Rijksarchief voor Overijssel te Zwolle, uit de burgerlijke stand van een aantal gemeenten en uit de literatuur. Ook heeft hij enige bijzonderheden gevonden in de archieven te Bremen en elders in het noordwesten van Nedersaksen, nadat hij had vastgesteld dat de familienaam in de 17de eeuw uit Bremen was overgekomen.

Sinds 1952 stond hij in contact met zijn naamgenoot Alexander Dorgelo, architect, thans te Bussum. Deze laatste heeft op grond van bovengenoemde gegevens en die van wijlen zijn vader, ds. Herman, en oom, prof. dr. Hendrik Dorgelo 20 jaar systematisch verder gewerkt en tenslotte het geslachtsregister en de stamboom samengesteld, die als bijlagen hierbij zijn opgenomen.

Toen ik enkele jaren voor het overlijden van mijn oom te Deventer (1963) alle in zijn bezit zijnde dokumentatiemateriaal, korrespondentie en verdere gegevens verkreeg, besloten Alexander Dorgelo en schrijver dezès te trachten een genealogische geschiedenis van de familie Dorgelo op schrift te stellen. Hieraan voorafgaande zijn vele bezoeken aan Duitse archieven nodig geweest om zoveel mogelijk bijzonderheden over onze afkomst in Duitsland te verzamelen.

In de volgende hoofdstukken is eerst gepoogd de betekenis van de familienaam Dorgelo te verklaren. Aangezien de oudste geschreven bronnen de Duitse Dorgelo's betreffen, is in hoofdstuk II aandacht besteed aan deze landadelijke familie Von Dorgelo vanaf de 14e eeuw tot aan de kerkhervorming. Deze had een splitsing tot gevolg in een adellijke, Rooms-Katholiek gebleven tak en een burgerlijke, Evangelische tak. Beide takken zijn in afzonderlijke hoofdstukken beschreven.

Hoofdstuk 5 ten slotte bevat een uitvoerige uiteenzetting over de genealogie van de Dorgelo's in Nederland. Hierbij zijn zeven takken te onderscheiden op basis van (vroegere) concentratiepunten in Overijssel.

Gaarne wil ik op deze plaats alle naamgenoten en aanverwanten danken, die door hun belangstelling en financiële bijdragen het drukken en uitgeven van deze publicatie mogelijk hebben gemaakt. In het bijzonder komt een woord van dank toe aan Alexander Dorgelo te Gouda, die zo bereidwillig was de druk van dit geschrift in zijn drukkerij te verzorgen. Zodoende heeft u, lezer, een familieproduct voor u liggen, waaraan vele naamgenoten hun steentje hebben bijgedragen.

Oegstgeest, juni 1973
Dr. J. D. Dorgelo.

I. DE FAMILIENAAM DORGELO

Als men de oorsprong en de betekenis van de familienaam Dorgelo tracht te verklaren zal een muzikminnaar wellicht de verleiding niet kunnen weerstaan te denken aan een orgel, voorafgegaan door een d en gevolgd door een o. Hoewel dit een eenvoudige methode is om de spelling duidelijk te maken aan de velen die met onze naam niet vertrouwd zijn, getuigt een dergelijke "verklaring" niet van enige wetenschappelijke diepgang.

Het is verantwoord een verband te leggen met de vele, vooral Oost-Nederlandse en Nederduitse plaatsnamen eindigend op de uitgang -lo, -loo, of -loh. Deze uitgang kan volgens de plaatsnaamkunde of toponymie zowel bos als een open plaats in het bos betekenen.

Slicher van Bath¹ heeft uiteengezet, dat de plaatsnamen op -lo zijn ontstaan in de oudste vestigingsperioden, te dateren voor het jaar 600. Dorpen en buurtschappen met deze namen liggen in de oude nederzettingsgebieden met vrij veel archeologische vondsten. Deze streken bestaan uit hogere, diluviale zandgronden, doorsneden door riviertjes en beken, zoals het geval is in Drenthe, Twente, de Graafschap Zutphen en eveneens in Nedersachsen en Westfalen in de tegenwoordige Duitse Bondsrepubliek.

Afhankelijk van de geografische omstandigheden vestigden de eerste bewoners zich in afzonderlijk liggende boerderijen of in dorpen. Het bouwland lag dichtbij de huizen op de hogere zandgronden, op de kampen of essen, terwijl het grasland van nature langs de riviertjes voorkwam. Historisch-etnografisch zijn de -lo namen van Saksische oorsprong.

Zoals in het volgende zal worden aangetoond, is de familienaam Dorgelo afgeleid van de plaatsnaam met de tegenwoordige spelling **Dörrielo**, vroeger ook gespeld als Dorgeloe, Doringelo en Dorrielo. Een nadere beschrijving² van dit dorp is hier zeker op zijn plaats.

Het dorp Dörrielo ligt 5 km ten zuidwesten van het kerkdorp Varrel in de Grafschaft Diepholz, die deel uitmaakt van het land Nedersachsen in de Bondsrepubliek Duitsland. Het dorp ligt niet ver van de Bundesstrasse 32 van Sulingen naar Diepholz. Bij Wehrbleck dient men deze weg te verlaten in de richting Varrel. Er is een station Dörrielo aan de spoorlijn Bassum-Herford, 32 km van Bassum verwijderd.

Dörrielo behoort tot de gelijknamige Landgemeinde, waarin ook de dorpen Brümmerlo en Renzel liggen. De gemeente heeft een oppervlakte van 2.211 ha. Het dorp Dörrielo heeft een lagere school en telde in 1896 een aantal van 56 woningen met 327 inwoners. Het inwonertal van de gemeente vertoonde in de laatste 150 jaren slechts een geringe groei:

1821: 423
 1871: 531
 1928: 588
 1941: 512
 1960: 570

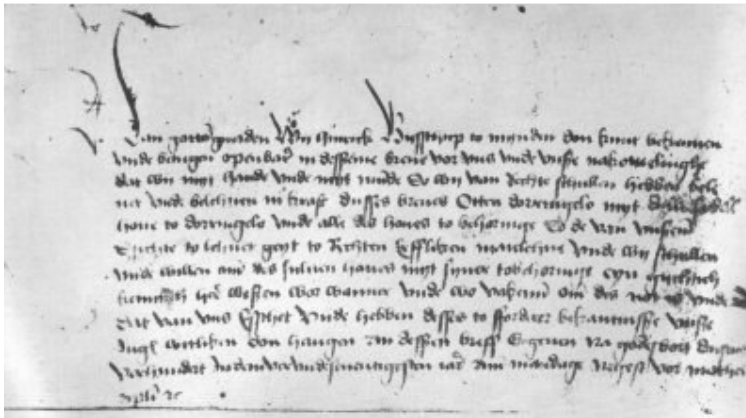
Vroeger was het dorp een windmolen rijk en twee grote boerderijen, waarvan de leenmannen destijds zitting hadden in de landdag van het graafschap ("landtagsfähige Güter"). De geschiedenis van het geslacht Dorgelo vangt aan op deze boerderijen, zodat wij hierop nader zullen terugkomen.

Volgens de Duitse bronnen³ was Dörrielo de zetel van het adellijke geslacht, dat zijn naam ontleende aan de plaatsnaam, en waarvan sinds 1381 vele familieleden in de archivalia voorkomen. De plaatsnaam zou zijn af te leiden van de voornaam Dörrie en derhalve betekenen: het houtgewas van Dörrie. De familienaam komt thans veelvuldig voor, gespeld Dörgeloh, in het graafschap Hoya (ten zuiden van Bremen). De naam in de spelling Dorgelo is niet alleen in Nederland bekend, maar ook in het graafschap Vechta ten zuiden van Oldenburg. De adellijke familienaam Von Dorgelo, ook voorkomend in afwijkende spelling, heeft zich sinds de late Middeleeuwen verbreid vanuit het dorp

Dörrieloeh over geheel Niedersachsen en Westfalen en is o.a. aangetroffen in het vroegere vorstendom Osnabrück, in het land Oldenburg, in Oostfriesland en in Munsterland. In het volgende zal blijken, dat het met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid vaststaat, dat deze families tot één genealogisch geslacht behoren⁴.

Figuur 1: Zegels van de bisschop van Minden, behorend bij de leenbrieven, waarin deze de hoeve te Dörrieloeh in leen geeft aan Otto von Doringelo (1474), opnieuw aan Otto (1510), Johann von Dorgelo (1536) en Johann von Brambardt (1578).

Figuur 2: Leenbrief uit 1474, waarin Heinrich, bisschop van Minden, Otto von Doringelo beleent met de Sattelhof

II. VAN MIDDELEEUWEN TOT KERKHERVORMING

Voor zover bekend, is Dethard von Doringelo (1381) het eerste lid uit het in het vorige hoofdstuk bedoelde adellijke geslacht, dat in de schriftelijke bronnen wordt genoemd. In 1391 was Otto von Doringelo drost van Vörden. Mogelijk was hij een broer van Dothard. In 1393 wordt Otto genoemd als drost, in dienst van de regering van Münsterland, van Cloppenburg en Friesoyte⁵. In deze functie bouwde hij op een eilandje in de Lethe; de grensrivier tussen Münsterland en Oidenburg, een burcht, die tot omstreeks 1600 door Von Dorgelo's werd bewoond.

Vanuit de tak Von Dorgelo zu Lethe zijn verscheidene leden door huwelijk bewoner en/of eigenaar van andere goederen geworden, zoals in het ambt Fürstenau, onderdeel van het vroegere vorstendom Osnabrück, het slot Loxten bij Northrup, het goed Twistel en het goed Schlepperiburg⁶.

Van 1415 - 1421 was Otto drost van Vechta, thans gelegen in het zuidelijk deel van het Oldenburgse land: Hij huwde met Richarda von Pennethe. Uit dit huwelijk is een zoon **Johann von Dorgelo** bekend (1415 en 1446).

Een drost of ambachtsheer (Amtmann) was een ambtenaar, die de Iandsheer vertegenwoordigde in een bepaald gedeelte van diens gebied. Hij was voornamelijk verantwoordelijk voor de inning van de aan de Iandsheer verschuldigde belastingen en herendiensten en voor de rechtspraak in het ambt. De drost was voorzitter van het ambtsgerecht en trad als zodanig op als openbare aanklager en voltrekker van bet vonnis.

In 1461 is wederom een **Otto von Dorgelo** drost van Cloppenburg en eigenaar van Lethe, waarschijnlijk een zoon van Johan. Otto was tevens leenman van de beide in het vorige hoofdstuk genoemde "Iandtagsfähige" boerderijen in het dorp **Dörrielo**, die thans nog bestaan als de boerderijen no. 19 en 20. Hiervan was ten minste één boerderij een leen van de bisschop van Minden, zoals blijkt uit de in het huisarchief van de boerderij no. 20 door mij aangetroffen originele Ieenbrief van 1474.

Heinrich, bisschop van Minden, beleeft in deze brief Otto von Doringelo met de Sattelhof te Doringelo en met alles, wat bij de boerderij behoort en wat daarvan afhankelijk is. Het is een erfelijke manleen. Hij zal de hof met zijn toebehoren een genadig heer zijn.

De tekst luidt (vertaald):

In de genade Gods, Wij Hinrich, Bisschop te Minden, doen kond, maken bekend en getuigen openbaar in deze brief voor ons en onze opvolgers dat wij met hand en met mond, die de Hoogste ons geschonken heeft, belenen in de kracht van deze brief Otto von Doringelo met de Sattelhof te Doringelo en alles wat tot de hof behoort, zoals door ons beleend wordt tot in de rechte Iijn erfelijk manleen en wij schenken en willen dat hij voor de hof met zijn horigheden een genadig heer zal zijn, steeds wanneer en waar dat nodig is en door ons gevraagd wordt, en hebben tot verdere bekendheid hiervan aan deze brief ons wettelijke zegeI doen hangen. Gegeven na Gods geboorte duizend vierhonderd en vierenzeventigste jaar op maandagvoormiddag 25 april (de dag is onduidelijk J. D. D.)

Een leenman of vazal betaalde geen pacht voor het leengoed. Wel moest hij de leenheer trouw zweren en was hij verplicht tot krijgsdienst in elke oorlog. Aanvankelijk verviel het leen aan de leenheer, wanneer de leenman stierf. Later was een leen erfelijk in de mannelijke lijn en werd het meer en meer eigendom van de leenman. Deze beheerde het leengoed dikwijls niet zelf, maar droeg het beheer op aan een ander, de meier, die hem een deel van de opbrengst moest levoren als pacht.

Onder een Sattelhof dient men te verstaan de in vele dorpen in de Middeleeuwen voorkomende bevoorrechte boerderij, die het karakter had van een adellijk of vrij goed. Het verschil ten opzichte van de gewone boerderijen was van publiekrechtelijke aard. Zo was b.v. een gewone boerderij belastingplichtig, de Sattelhof niet.

De Duitse benaming Sattelhof zou zijn te verklaren uit de omstandigheid, dat de hof vroeger een gezadeld paard met ruiters ter beschikking moest stellen aan de Iandsheer. De leenman op een Sattelhof was ook verplicht voor de Iandsheer de pacht te innen van de horige boeren, die de bij de Sattelhof behorende boerderijen bewoonden.

Dat de loonman Otto von Doringelo goede relaties onderhield met de bisschop, is af te leiden uit het feit, dat een zekere Dethardus Doringlo in 1475/76 secretaris was van genoemde bisschop⁷.

Tegen het einde van de 15^e eeuw was opnieuw een Doringelo, **Herbert von Doringelo**, zoon van Otto, drost te Cloppenburg. Herhaaldelijk komt zijn naam voor in het archief van Oldenburg in stukken van 1494 en 1497.

In 1510 werd zijn zoon **Otto von Doringelo** leenman van de Sattelhof te Dörrielloh, zoals een tweede originele Ieenbrief aangeeft, opgesteld door Franciscus, administrateur van het aartsbisdom Minden, hertog van Brunswijk en Lüneburg.

Door zijn huwelijk met Elske von Elmendorpe uit Hammeland verkreeg Otto in 1511 het landgoed Brettberg in zijn bezit. Dit goed ligt op korte afstand ten zuiden van het stadje Lohne, dat wederom ten zuiden van Vechta is gelegen. Tot 1776 zouden de Von Dorgelo's op Brettberg blijven zetelen. Daarom zullen wij nu enige aandacht aan dit landgoed en zijn bewoners besteden⁸.

Het goed Brettberg is ontstaan uit twee boerderijen, Brettberg en Steengraven. De burcht Brettberg is waarschijnlijk omstreeks 1400 gebouwd door Hermann von Elmendorpe. Aan hem was de bezitter van de boerderij Götteke von Brettberge horig. Zijn zoon Wille von Elmendorpe was in 1466 nog burchtman van Vechta.

Wille's zoon Hermann had zes zonen. De zoon, die ook Wille heette, verkreeg na de dood van zijn ouders in 1479 de burcht Brettberg. Wille overleed reeds in 1490. Zijn vrouw Adelheid stierf in 1528. Zij had drie dochters.

Haar dochter Elske huwde met Otto von Doringelo, zoon van de drost van Cloppenburg en bezitter van het goed Lethe. Doordat zijn zwager Dietrich von Dinklage, gehuwd met de oudste dochter Von Elmendorpe, in 1511 kinderloos overleed, verwierf Otto von Doringelo Brettberg. Door Otto en vooral door zijn zoon **Johann von Dorgelo** zijn nog een vrij groot aantal horige boerderijen verkregen.

Johann trad tegen de boeren-lijfeigenen hard en streng op overeenkomstig de toenmalige gewoonten. Hij liet de horige boer Cord Stegemann, die zich tegen hem verzet had, zo lang in het hondehok opsluiten, tot deze beterschap had beloofd. Johann was gehuwd met Anna von Weddesche van het goed Bomhof bij Langförden, Kreis Vechta. In 1531 verkocht Johann het landgoed Bomhof aan zijn zwager Andreas von Quernheim voor 1.000 goudguldens. Toen Von Quernheim het geld niet contant kon betalen, droeg hij aan zijn zwager Johann de tienden over te Aschen en Ossenbeck in het graafschap Diespholz.

Johann had twee broers, n.l. Wulfert en Otto. Eerstgenoemde kwam door huwelijk in het bezit van het goed Welpen en was de stamvader van de tak Von Dorgelo zu Welpen. Na hem volgden nog vier generaties, w.o. een Diederich (1554). Deze tak stierf in 1666 uit met een Wulfert, van wien enkele kinderen jong waren gestorven en een zoon Johann Wolfgang een kerkelijke functie had te Osnabrück. In 1621 was Wulferts broer Johann Otto in dezelfde stad domheer 9).

Na het overlijden van zijn vader Otto von Dorgelo zu Brettberg volgde Johann hem op als leenman van de Sattelhof te Dörrielloh met aanhorigheden. Dit blijkt uit de originele leenbrief van 1536, opgesteld door Franciscus, conservator te Münster en Osnabrück en administrateur van Minden, welke brief eveneens aanwezig is in het huisarchief van eerdergenoemde boerderij te Dörrielloh.

In 1542 sloot Johann met Korff genaamd Schmissing von Tatenhausen een echt-verbintenis voor zijn minderjarige zoon **Otto von Dorgelo** en Elske Korff. Op 8 oktober 1542 maakte hij zijn testament en stierf spoedig hierna. In Lohne werd hij plechtig begraven. Johann liet na zijn zoon Otto en een dochter Elske, die ongehuwd bleef. Bovendien had hij twee onechte kinderen; in zijn testament verzocht hij zijn vrouw deze kinderen te verzorgen.

Na de dood van Johann beheerde zijn weduwe Anna von Weddesche het landgoed Brettberg voor haar minderjarige kinderen. In 1543 schonk bisschop Franz van Münster haar "aus besonderen gnadigen Gunsten" de kapel met omgeving te Südlohne, genaamd Kluse. Op dit perceel grond stond een kapel, gewijd aan de heilige Anna. de kapel was beroemd wegens een wonderbron, waarvan het water sedert de Middeleeuwen wonderbaarlijke oogenezingen zou hebben veroorzaakt.

In 1551 aanvaardde haar zoon Otto het beheer over het landgoed. zijn moeder betrok met haar dochter de burchtmanshof in Vechta.

Otto huwde in hetzelfde jaar met zijn verloofde Elske von Korff-Schmising op het landgoed Tatenhausen. In het begin leefde hij op een verkwistende wijze. Hij had 14 dienstboden. Dit kon hij niet volhouden. Daarom hield hij nauwkeurig een boekhouding bij van ontvangsten en uitgaven. Otto stierf in 1584. 20 wagens volgden hem naar zijn laatste rustplaats. In de kerk van Lohne kreeg hij een grafsteen. Volgens sommige bronnen, aangehaald in het familieboek van de familie Gollhaus, de huidige bewoners van Brettberg, verkocht Otto von Dorgelo in 1580 het stamgoed, de "Engelken Sadelhof" to Dörrielo, aan Christoph von Brambardt. Dit moet echter eerder zijn gebeurd, aangezien zich in meergenoemd huisarchief to Dörrielo een originele leenbrief van 1578 bevindt, waarin een zekere Hermann namens de bisschop van Minden bevestigt, dat wijlen Johann von Dorgelo een hof met toebehoren te Dörrielo in loon had, welk goed aan wijlen Christoph von Brambardt was gekomen. Na diens overlijden viel het leen terug aan de bisschop, die het in deze brief weer als recht manleen aan zijn zoon Johann von Brambardt in leen gaf.

In de vroegere, afgebrande kerk te Varrel beyond zich een grafsteen, die melding maakte van het overlijden van Christoffer Brambardt op zondag 12 januari 1578 om 12 uur 's middags. Onze conclusie moet derhalve wel zijn, dat Otto von Dorgelo het stamgoed to Dörrielo in of voor 1578 verkocht, waarschijnlijk wegens geldgebrek.

Op de verdere geschiedenis betreffende de Rooms Katholiek gebleven tak Von Dorgelo komen wij nader terug. de Evangelische tak, waarvan de Nederlandse Dorgelo's afstammen, vindt zijn oorsprong zeer waarschijnlijk eveneens op het stamgoed te Dörrielo. Men kan aannemen, dat dit goed tot aan de verkoop aan de familie Von Brambardt bewoond werd door familieleden van de leenmannen Von Dorgelo, b.v. door **Diederich**, die in 1554 wordt genoemd als neef van de laatste leenman Otto⁹.

Het graafschap Diepholz, waarin Dörrielo is gelegen, werd reeds in 1528 Protestant. Na de verkoop van het stamgoed vóór 1578 moest deze Evangelische familie Dorgelo een goed heenkomen zoeken. Dit vond men op een boerderij aan de Weserdijk in de buurtschap Dreje, gemeente Kirchweyhe, ten zuiden van Bremen.

Het contact vanuit Dörrielo met Dreje is zeer waarschijnlijk ontstaan door bemiddeling van de familie Von Weyhe, die reeds vóór 1575 in het bezit was van de tweede Sattelhof (thans huisnummer 19) te Dörrielo.

In 1575 vaardigde Graaf Otto van Hoya ten gunste van de familie Von Weyhe een vrijheidsbrief uit betreffende dit goed¹⁰. Het stamgoed van dit geslacht, het eerst genoemd in 1189, lag in de tegenwoordige gemeente Kirchweyhe. Het ligt voor de hand te veronderstellen, dat de voor het eerst in 1585 genoemde meier **Johann Dörgelohe** te Dreje als Protestant afkomstig was van de Sattelhof no. 20 te Dörrielo, thans bewoond door de landbouwersfamilie Göteker. Ook de heer dr. Fr. Prüser, oud-directeur van het Staatsarchief te Bremen, is van mening, dat het verantwoord is op bovenstaande wijze een genealogisch verband te leggen tussen de Rooms Katholieke tak der Von Dorgelo's en de Evangelische tak.

Top

III. DE ROOMS-KATHOLIEKE TAK

Na de dood van Otto von Dorgelo in 1584 behield zijn weduwe het goed Brett-berg, tot haar zoon Rotger het in 1599 ging beheren. Zij betrok een woonhuis (Witwensitz) in Vechta en stierf in 1605, waarna zij werd begraven naast haar man op het kerkhof van Lohne onder dezelfde grafsteen onder de linde.

Zij had zeven zoons en drie dochters¹¹, waarvan drie zoons en één dochter jong waren gestorven. De oudste zoon Johann studeerde theologie en verkreeg een domheerprebende, d.i. een jaargeld uit het gemeenschappelijk kerkelijk vermogen, te ösnabruck. In 1595 deed hij afstand van zijn erfdeel ten gunste van zijn jongste broer Rötger, huwde in 1595 met Mette Nagel von Königsbrück en stierf op 1 mei 1597. Zijn

jonge weduwe liet voor hem een stenen gedenkteken maken aan de kerk te Vechta, dat aldaar nog steeds aanwezig is.

De tweede zoon Otto reisde in 1583 te paard naar Rome om zijn studie te voltooien. In 1584 werd hij achtereenvolgens kanunnik bij de St. Johannesparochie in Osnabrück en te Wildeshausen. Later was hij domproost te Osnabrück en Münster. Hij had een hoog inkomen, dat hij besteedde aan liefdadigheid, zijn familie en de kerk van Lohne. In 1624 liet hij in de dom van Münster een epitaaf aanbrengen voor 550 Rijkstaler. Kort daarop stierf hij in 1625.

Dit prachtig gebeeldhouwde gedenkteken bevindt zich thans in het westelijk dwarsschip van de St. Paulusdom te Münster aan de eerste rechter pilaar van het middenschip. Het is in de laatste Wereldoorlog aan de linkerkant enigszins beschadigd. Vroeger werd aangenomen, dat het epitaaf vervaardigd was door de beeldhouwer Gerhard Gröninger. Later is gebleken, dat Melichior Kribbe te Münster de vervaardiger was.

De derde zoon Heinrich, eveneens wetenschappelijk gevormd, werd in 1579 kannunik bij de Stephanus- en Wilhadsparochie te Bremen.

De jongste en vierde zoon **Rötger**, die het goed Brettberg in 1599 in bezit kreeg, was in 1598 gehuwd met Catharina von Mönnich van het goed Eikhof. Zij bracht 3.000 Taler en een uitzet mee als bruidsschat. In 1599 vermaakte Andreas von Quernheim hem het goed Bomhof.

Rötger stierf in 1613. Zijn weduwe liet voor hem een monument oprichten in het koor van de Lohner kerk. Zij stierf in 1642. Reeds in 1627 had zij de landgoederen overgedragen aan haar zoon **Johann**. Deze woonde op Brettberg met zijn broer Heinrich en zuster Dorothea en wijdde zich aan de landhuishoudkunde. Tot het goed Brettberg behoorden toentertijd 35 horige boerderijen en acht tienden, tot het goed Bomhof 23 horigen en drie tienden. Bovendien bezat Johann de burchtmanshof en de windmolen te Vechta en een bos bij Norddöllen. Uit de tienden en van de horige boerderijen had hij een jaarlijks inkomen van 144 malter rogge (1 malter = 12 schepel, 1 schepel weegt ± 18 kg), 7 malter gerst, 115 malter haver, 24 varkens, 7 schapen, 7 biggen, 91 ganzen, 133 kippen, 350 pond boter, 1920 eieren, 5 voer brandhout en bovendien nog een behoorlijk bedrag in contanten als pacht.

De huishouding werd gevoerd door zes mannelijke en zeven vrouwelijke bedienden en een huisleraar. Aan levensmiddelen voor de vasten gebruikte men jaarlijks 200 kg stokvis, ½ ton haring, ¼ ton bokking, kaas etc. Alles werd van Bremen aangevoerd.

Aan de armen van Lohne gaf Johann jaarlijks op Goede Vrijdag 24 haringen, 6 Rijkstaler, met Pinksteren 6 Rijkstaler, met Kerstmis 6 Rijkstaler en 24 worsten en bovendien elke vrijdag één brood.

Men zou de dure huishouding uit de grote inkomsten gemakkelijk kunnen betalen, wanneer de Dertigjarige Oorlog niet was gekomen met inkwartiering van Duitse en Zweedse troepen (de laatsten hadden op Brettberg een lazaret ingericht). Dit ging met veel kosten gepaard. Dikwijls kon men de pacht en tienden niet in ontvangst nemen, terwijl het land niet bezaaid of de oogst vernield werd.

Daarom moest Johann het goed Bomhof, de windmolen met woning te Vechta, 10 horige boerderijen, een bos, een stuk land en een weiland verkopen. Hiervoor ontving hij 8.000 Rijkstaler, maar hij hield nog een gelijk bedrag aan schulden over.

In 1640 huwde hij iemand uit de burgerlijke stand, een dochter van de burgemeester Johann von Dissen. Zij stierf in 1676, haar man op 25 november van hetzelfde jaar. Zij hadden drie kinderen: 1. **Friederich**, de eerste erfgenaam; 2. Johann Rötger; zijn erfenis werd met 4.700 Rijkstaler afgekocht. Omstreeks 1678 werd hij door huwelijks heer op het goed Höven bij Wardenburg (over hem gaan in Duitsland bekende riddersagen); 3. Sabina, die 2.500 Rijkstaler en 1/3 van het zilver als bruidsschat ontving en huwde met Borchard von Wrede op Sorpe. Friederich huwde in 1668 de dochter van de zuster van zijn vader, Maria Catharina van Voss zu Enniger. Op 1 mei 1671 droegen zijn ouders de goederen aan hem over, maar bleven op Brettberg wonen. Hij nam 9.200 Rijkstaler aan schulden over, terwijl zijn vrouw 4.950 Rijkstaler als bruidsschat meebracht.

In 1680 liet hij de in de oorlog verwoeste kapel (de Kluse) herstellen. De burchtmanshof in Vechta, die in 1684 bij de grote brand was afgebrand, bouwde hij in 1689, weer op. In

1698 liet hij in Münster een nieuwe kansel maken voor 165 Rijkstaler, die hij schonk aan de kloosterkerk in Vechta.

Op 5 mei 1699 stierf zijn vrouw. Op 10 april 1700 werd hem door zijn kokkin Margret Knost aen dochter geboren. Op 1 juli trouwde hij haar in alle stilte in Stainfeld (ten zuiden van Lohne). Zij stierf in 1732. Zijn dochter bracht hij als 9-jarig kind naar een klooster in Osnabruck, waar zij non werd.

Mogelijk zijn uit dit tweede huwelijk van Friederich een of meer zoons geboren, die in Stainfeld zijn blijven wonen en de voorouders waren van de daar tegenwoordig nog wonende Dorgelo's (zonder von), zoals de schoenenwinkelier Dorgelo.

Omdat Friederich von Dorgelo niet goed overweg kon met zijn schoondochter en haar moeder, droeg hij zijn bezittingen op 1 mei 1706 over aan zijn zoon **Franz Anton van Dorgelo** en betrok de burchtmanswoning in Vechta.

Op de 2de juni 1718 maakte Friederich zijn testament. Hij stierf op 18 april 1720 en werd te Lohne plechtig bijgezet. In de R.K. kerk te Lohne bevinden zich thans nog bij de ingang twee groto grafstenen. De ene steen heeft een kruis, de wapens van Dorgelo en Ennigor en de jaren van geboorte, huwelijk en overlijden van Friederich en zijn eerste vrouw. De tweede steen draagt de afbeeldingen van het echtpaar met vier wapens, w.o. Dorgelo.

Hij had uit zijn eerste huwelijk tien kinderen, waarvan vier op jeugdige leeftijd stierven.

Zijn jongste zoon Franz Anton von Dorgelo huwde in 1706 met Margrethe Esther von Ledobur, waarna zijn vader de goederen aan hem overdroeg met 15.124 Rijkstalar aan schulden. In 1726 stierf zijn vrouw. Op 12 juni 1731 huwde hij met zijn nicht Catharina von Elmendorf van het landgoed Füchtel. In 1742 droeg hij de goederen over aan zijn zoon. Hij stierf in 1754. Van zijn eerste vrouw had hij vier kinderen, zeven andere waren jong gestorven.

Zijn zoon **Andreas Anton Diederick** nam de goederen in 1742 over met 22.355 Rijkstalar aan schulden. Op 14 april 1746 huwde hij met Henrietta Charlotta von Scheele van het huis Hudenbeck. Hij stierf op 12 juli 1760, zijn vrouw op 1 oktober 1765.

Zij hadden twee kinderen. Hun dochter stierf jong. De zoon, **Anton Heinrich Bernhard**, trouwde op 4 juli 1771 met Ernstina Alexandrine von Haen van het goed Opherdicke. Hij nam de goederen over met 22.372 Rijkstalar aan schulden en hij overleed op 16 juli 1776 aan t.b.c. Met hem stierf dit geslacht uit.

Nu volgden twisten over de nalatenschap. De schulden vermeerderden zich, de goederen werden kleiner. Een vrouwelijk familielid Von Dinklage huwde in 1795 de luitenant van de Grenadiers Von Falkenstein. De financiële moeilijkheden namen toe, zodat het goed Brettberg na de dood van dit echtpaar in 1835 voor 28.000 Rijkstaler werd verkocht aan de koopman Rüssel uit Haselünne. In 1884 kocht de heer Gellhaus het restant van het landgoed. Deze familie bewoont het nu nog. Het tegenwoordige huis Brettberg, dat een bezoek waard is, draagt het wapen van de familie Von Dorgelo.

Dat wij zo goed geïnformeerd zijn over deze tak van de familie Von Dorgelo, die tot de rijkste adellijke families van het voormalige nederstift Münster behoorde, danken wij aan de eerdergenoemde historicus K. H. Nieberding, die het goed Brettberg gedurende lange tijd beheerde en daarbij het Brettberger archief onderzocht en hierover publiceerde.

Deze Rooms-katholieke tak van de familie Dorgelo kent een zijlijn die vermeldenswaard is in verband met de in Duitsland nagelaten tastbare herinneringen. Deze zijlijn vangt aan met de hiervoor genoemde **Johann Rötger von Dorgelo**, broer van Friederich, heer op Brettberg van 1671-1706. Door huwelijk met Auguste von Rhaeden werd Johan Rötger in 1678 heer van Höfen of Höven, een landgoed bij Wardenburg ten zuiden van de stad Oldenburg. In de Evangelische kerk te Wardenburg hangt een rouwbord met het wapen van de Von Dorgelo's ter nagedachtenis aan één van zijn zoons, Otto Caspar Dietrich von Dorgelo (1692-1719).

Een van zijn nakomelingen, namelijk **Adam Levin von Dorgelo** (1733-1827), heer van Hövon, was hofmaarschalk te Oldenburg. Hij werd als heer van Höven opgevolgd door zijn neef **August Wilhelm Anton** (1762-1855), majoor in het Pruisische leger en minister in de regering van het groothertogdom Oldenburg. Beiden lagen oorspronkelijk begraven in een familiegraf aan de overzijde van de weg langs Höven, thans echter op de

begraafplaats bij de Evangelische kerk te Wardenburg. Voor het grafonderhoud wordt nog regelmatig betaald door een majoor Von Dorgelo, wonende te Verden a/d Aller.

A. W. A. von Dorgelo stierf in 1855 kinderloos en liet Höven na aan de zoon van zijn nicht Ludwig Freiherr von Lützwow onder voorwaarde, dat deze de uitstervende naam Dorgelo zou aannemen. In 1864 verkocht hij echter Höven, waarna het goed nogmaals bij gedeelten is verkocht. Thans wordt het huis bewoond door de landbouwersfamilie Addicks. Voor de laatste Wereldoorlog droeg het nog een wapenstein van de familie Von Dorgelo.

Hoewel blijkbaar verre bloedverwanten nog in leven zijn is deze zijlijn van de Rooms-katholieke tak derhalve in 1855 uitgestorven¹². In het Oldenburger Landesmuseum te Oldenburg bevinden zich thans een monumentale kachel en enkele andere inventarisstukken, in 1908 aangekocht van de familie Addicks en voorheen behorende tot het interieur van de familie Von Dorgelo.

Van het door het middeleeuwse en het sinds de 16e eeuw R.K. gebleven geslacht Von Dorgelo gevoerde wapen treft men in de verschillende bronnen uiteenlopende uitvoeringen aan. Steeds is echter sprake van twee uitgerukte en gesnoeide boomstronken in zwart (met zichtbare wortels), met aan elke boomstronk aan elke kant twee (of drie) afgehouden takken, die tegenover elkaar staan. Op grond van de door mij waargenomen afbeeldingen geef ik de voorkeur aan vier maal twee takken. Volgens de beschrijving in het Stammbuch van Dorothea von Dorgelo¹³ is het schild van goud (geel), gedekt door een pot- of kuiphelm van lichtblauw en wit, met helmdoek en wrong van zwart en goud. Als helmtekens weer twee boomstronken (zoals beschreven, echter zonder wortels), die schuin uit elkaar staan. Volgens genoemd stamboek is het wapen van vroeg of oudgotische stijl (13^e to 14^e eeuw).

IV. DE EVANGELISCHE TAK

Eerder is reeds vermeld, dat de familienaam Dörgeloh thans nog veel voorkomt in het graafschap Hoya ten zuiden van Bremen. Vervolgens is meegedeeld, hoe naar alle waarschijnlijkheid een Dorgelo vanuit de buurtschap Dörrieloeh voor 1578 is vertrokken naar de streek ten zuiden van Bremen, n.I. de tegenwoordige gemeente Kirchweyhe. Aangezien met zekerheid bekend is, dat de Nederlandse Dorgelo's rechtstreeks afstammen van deze Dörgeloh ult Dreye, gemeente Kirchweyhe, zullen wij deze gemeente in het kort nader beschrijven om dan de laatstgenoemde genealogische samenhang te onderzoeken.

Het kerkdorp Kirchweyhe ligt ongeveer 10 km ten zuidoosten van de stad Bremen dichtbij het punt waar de Autobahn de rivier de Weser kruist. Het dorp maakt met de kleinere plaatsen Dreye (aan de Weser) en Lahausen deel uit van de Landgemeinde Kirchweyhe, die behoort tot de Kreis Grafschaft Hoya. Te Kirchweyhe is een station aan de spoorlijn Bassum-Bremen.

De gemeente telde in 1934 in totaal 3.630 inwoners, in 1941: 4.076 en in 1959: 6.596. inwoners. Het dorp Dreye bestond in 1773 uit 19 huizen, in 1895 was dit aantal toegenomen tot 45 met 325 inwoners, in 1960 waren er 100 huizen met 735 inwoners¹⁴ De naam Kirchweyhe is afgeleid van Weyhe, welke naam het eerst voorkomt in een oorkonde van 1063. Het dorp is ontstaan aan de rand van de hogere zandgronden bij het stroomgebied van de Weser. Het oorkondenonderzoek duidt op een kerkelijke oorsprong uit de oud-Saksische tijd: weyhe - wege - weige - Weynethe - Wedeme = gewijde plaats ("geweihter Ort"). De naam van het dorpje Dreye is afgeleid van "Drehung", een bocht in de Weser, waar op een voormalig eilandje een scheepvaarttol was gevestigd.

Tussen Weyhe en het dorp Dörrieloeh in het graafschap Diepholz (afstand hemelsbreed in zuidelijke richting ± 50 km) bestond niet alleen de reeds genoemde relatie van de oudadellijke familie Von Weyhe met de tweede Sattelhof te Dörrieloeh. Tevens was in de tweede helft van de 16e eeuw Tönjes von Weyhe Ianddrost van het graafschap Diepholz. Nauwe banden bestaan sinds lang tussen Weyhe en Bremen. In de Middeleeuwen bezat het aartsbisdom Bremen te Weyhe een vrije Sattelhof met een meier als beheerder. De meier (major = de oudere) was in de eerste plaats ambtenaar van de grondheer of leenman; die vaak zijn leen niet zelf beheerde. Als meier inde hij de pacht in natura van de horige boeren namens de leenman of grondheer. Later werd hij meer erfpachter van de Meierhof, terwijl de goedsheer of leenman de functie van eigenaar ging uitoefenen.

Uit verschillende oorkonden uit de 14e eeuw blijkt, dat de Bremer kerk vele bezittingen had in Weyhe. Ook is bekend, dat toen tamelijk veel Bremer burgers uit het graafschap Hoya stamden, dus o.a: uit Weyhe en omgeving.

Deze streek heeft echter ook vanouds vele banden met Nederland gehad. In de 1 2e eeuw hebben zich in het gehele gebied van de Iaaggelegen broekgronden Hollanders gevestigd. Eeuwen later waren de betrekkingen met Holland nog niet verbroken, In de 1 7e eeuw brachten vele inwoners van deze streek een Ieertijd in Nederland door, zo blijkt uit schriftelijke bronnen. Ook gingen vele dagloners in deze en volgende eeuwen tijdelijk als "Hollandsganger" in ons relatief welvarende land werken, waar een tekort aan arbeidskrachten bestond, vooral in de hooitijd (hannekemaaiers).

Na deze korte historische schets van de huidige gemeente Kirchweyhe keren wij terug tot de genealogie van de familie Dorgelo. Het onderzoek ter plaatse ondervindt grote moeilijkheden door de vernietiging van het kerkelijk archief in 1776, toen tijdens een kerkdienst een grote brand uitbrak in de pastorie. De oude kerkboeken zijn geheel verloren gegaan, evenals vele huizen, w.o. een huis, dat voorheen door een Dörgeloh werd bewoond. Gelukkig zijn enkele andere archiefstukken bewaard gebleven, die ons iets kunnen vertellen over de Dörgeloh's te Weyhe.

Het oudste document is het ploegschattingsregister van 1519, samengesteld op last van de graven van Hoya¹⁵. Dit register bevat de boerderijen, waarvan deze graven grondheren waren en is samengesteld in verband met de invoering van een belasting op het bouwland. De naam Dörgeloh komt hierin niet voor. In "Karckweyge" waren 26, in "Dreyge" slechts 6 belastingplichtigen.

De erfregisters van 1580 van het huis Syke, tot welk ambt de gemeente Kirchweyhe destijds behoorde, bevatten o.a. een belastingregister, dat is samengesteld in 1579. Bij onderzoek van dit register in het Staatsarchief te Hannover is mij gebleken, dat hierin onder Dreye de familienaam Dörgeloh eveneens ontbreekt.

De naam Dörgelohe komt wet eenmaal voor in het erfregister van 1585 van het ambt Syke. De gegevens over de boerderijen, vermeld in dit erfregister, zijn gebruikt voor de samenstelling van een nauwkeurige inventaris na het overlijden van Hertog Julius von Wolfenbüttel in 1589, die het graafschap Hoya eerder had geërfd.

Het erfregister vermeldt in het dorp Dreye 12 gezinshoofden, onderscheiden in 3 z.g. Vollspanner, 3 Halbspanner, 5 Köhters en 1 dienstplichtige akkerman. Een Vollspanner of Voilmeler was een landbouwer met een volledig span van vier paarden; hij moest hiermee herediens doen. Een Halbspanner of Halbmeier deed dit met zijn 2 paarden (een half span). Dit was althans de regel in de 16e eeuw. De keuters hadden doorgaans geen paarden en geen of weinig land in gebruik en deden slechts handdienst. De meiers waren de eigenlijke boeren en gebruikten steeds het oudste bouwland.

Uitgedrukt in Kalenbergse morgen (oude oppervlaktemaat) was een Voltmeierhof in Kirchweyhe 62 morgen 62 x 0,2621 ha 16,25 ha. Dit betrof ter plaatse relatief zware grond. Op lichtere gronden was een dergelijke boerderij groter.

Het erfregister van 1585 noemt te Dreye onder de drie Vollspanner **Johann Dörgelohe**. Zijn boerderij was, evenals die van de beide andere Vollspanner, elgendom van het Domkapittel te Bremen. Hij had 7 percelen bouwland en 14 voer grasland in gebruik en moest een pacht betalen van 2 1/2 Bremer Mark, 9 schepel haver, 6 schepel gerst en wagendienst doen. Bovendien moest hij aan het ambtshuis te Syke 1 himt (= 1/8 schepel = 50 pond) gerst betalen en daar ook hand- en spandiensten verrichten.

Hoewel dit niet uit schriftelijke bronnen is te bewijzen¹⁶, mogen wij toch wel aannemen, zoals eerder is uiteengezet, dat deze Johann Dörgelohe een bloedverwant was van de Rooms Katholiek gebleven tak van de Dorgelo's en evenals laatstgenoemden afkomstig was van het stamgoed te Dörrielohe. Niet alleen bestond tussen Dörrielohe en Dreye een verbinding via de familie Von Weyhe. Ook was er weinig verschil in sociale positie van Johann Dörgelohe, eerst op de Sattelhof te Dörrielohe als (zoon van de) meier voor de leenman Otto von Dorgelo en later, na 1579, als meier voor het Domkapittel van Bremen op de meierhof te Dreye. Bovendien was Heinrich von Dorgelo, zoon van Otto, omstreeks 1579 kanunnik bij de St. Stephans- en Wilhadskerk te Bremen. Aangezien Otto het stamgoed in of voor 1578 verkocht, is het chronologisch begrijpelijk, dat de achternaam Dörgeloh in 1585 nog slechts éénmaal in het erfregister kon voorkomen te Dreye.

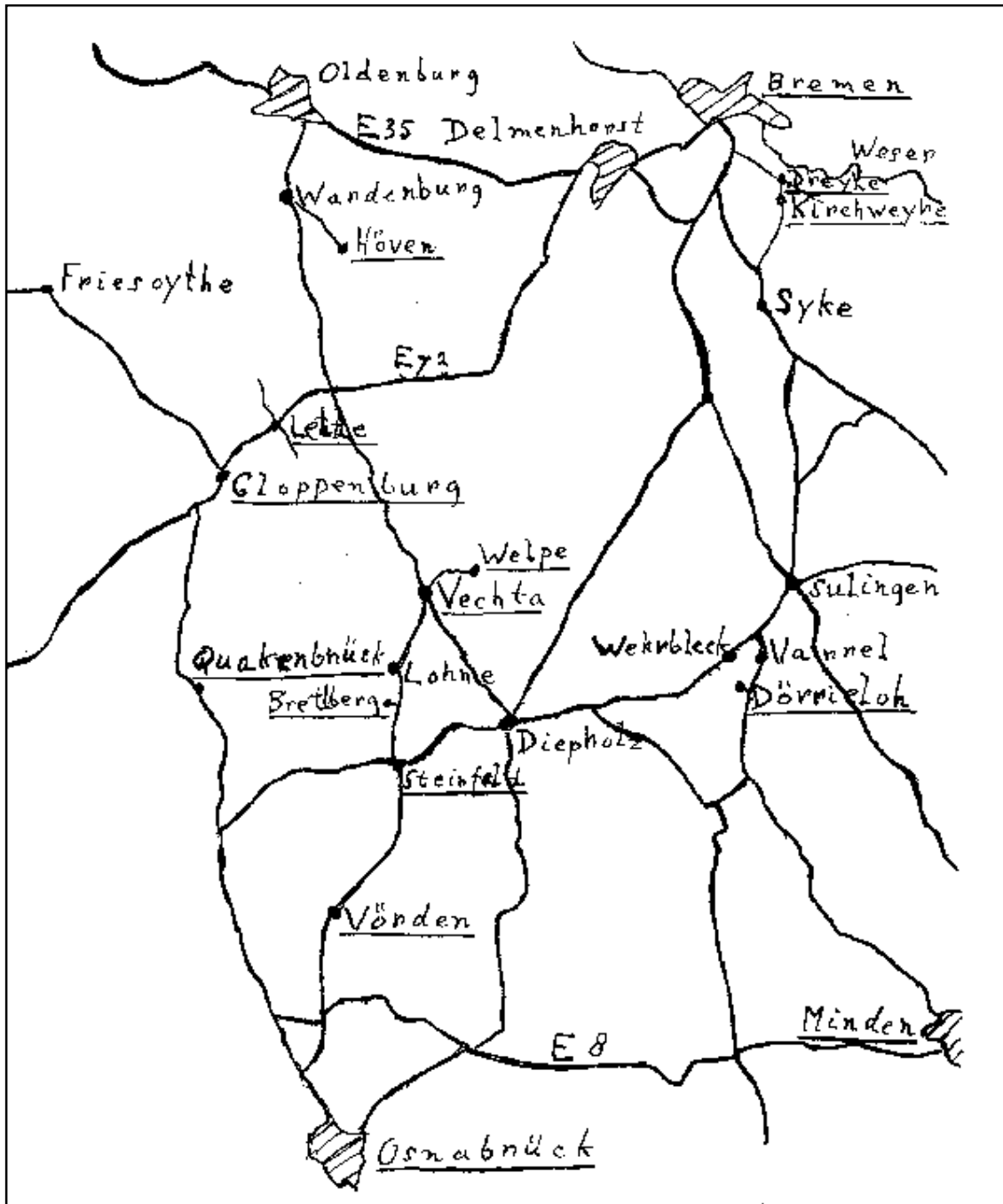
Nog een aanwijzing voor het veronderstelde verband tussen de familie Dörgelohe te Dreye en de leenman Von Dörgelo van de betrokken Sattelhof te Dörrielohe, graafschap Diepholz, is gelegen in de omstandigheid, dat tegen het einde van de 16e eeuw ook in Diepholz (toen reeds geruime tijd Evangelisch) de familienaam Von Dorgeloh voorkwam. Op 24 maart 1594 verkocht Heilwich von Dorgeloh aan Johann Trosting en zijn vrouw Gesche twee tiendvrije stukken land voor 70 guldens, die zij wilde gebruiken voor de betaling van de schulden van haar overleden broer (mogelijk de vader van Johann Dörgeloh te Dreye). Op 18 april 1598 verkochten Harteke von Stemshorn en zijn vrouw Gertrud von Dorgeloh aan Dietrich Stöwer en zijn vrouw Wopkon een tiendvrije kamp¹⁷. In de volgende decennia heeft de Evangelische familie Dörgelohe zich in de gemeente Kirchweyhe uitgebreid. Uit de 17e eeuw zijn bekend: een predikant Dargeloh te Kirchweyhe (overleden 1637; de naam is af en toe verschillend ingeschreven); Hinrich Dörgeloh (ook Dargeloh geschreven), die in een getuigeverklaring van 1652 bij een proces te Syke wordt genoemd als een veehandelaar, die soms brandewijn stookte, toen 57 jaar oud was (dus geboren in 1595), in zijn jeugd 17 jaar in Bremen had gewerkt en in 1652 eveneens 17 jaar ingezetene van Weyhe was; deze Hinrich zal een zoon van Johann zijn geweest; hij is ook genoemd in het z.g. "Lagerbuch" van 1659 als "Brincksitzer", d.w.z. als bewoner van een nieuwe, doorgaans in de 16e/17e eeuw gebouwde woning aan de brink te Kirchweyhe; hij hoefde te Syke geen handdienst te verrichten, omdat hij deze had afgekocht; ook in 1692 woonde hier een keuter Heinrich Dörgeloh; het Lagerbuch van 1659 vermeldt als tweede naamgenoot Clausz Dörgelohe, Vollmeier te Dreye, zeer waarschijnlijk een (klein-)zoon van eerdergenoemde Johann.

Deze boerderij te Dreye no. 8 was zelfs voor enkele jaren nog bewoond door een weduwe Anna Dörgeloh. Ook wonen thans verscheidene andere Dörgeloh's to Kirchweyhe, o.a. de eigenaar van hot plaatsolUke Gasthaus. Van 1920—1933 was keuter Hermann Dörgeloh burgemeester van Kirchweyhe. Hij was met o.a. drie naamgenoten te Kirchweyhe gerechtigd in de gemeenschappelijke weide van 92 ha, die in 1952 in het kader van een ruilverkaveling is verdeeld.

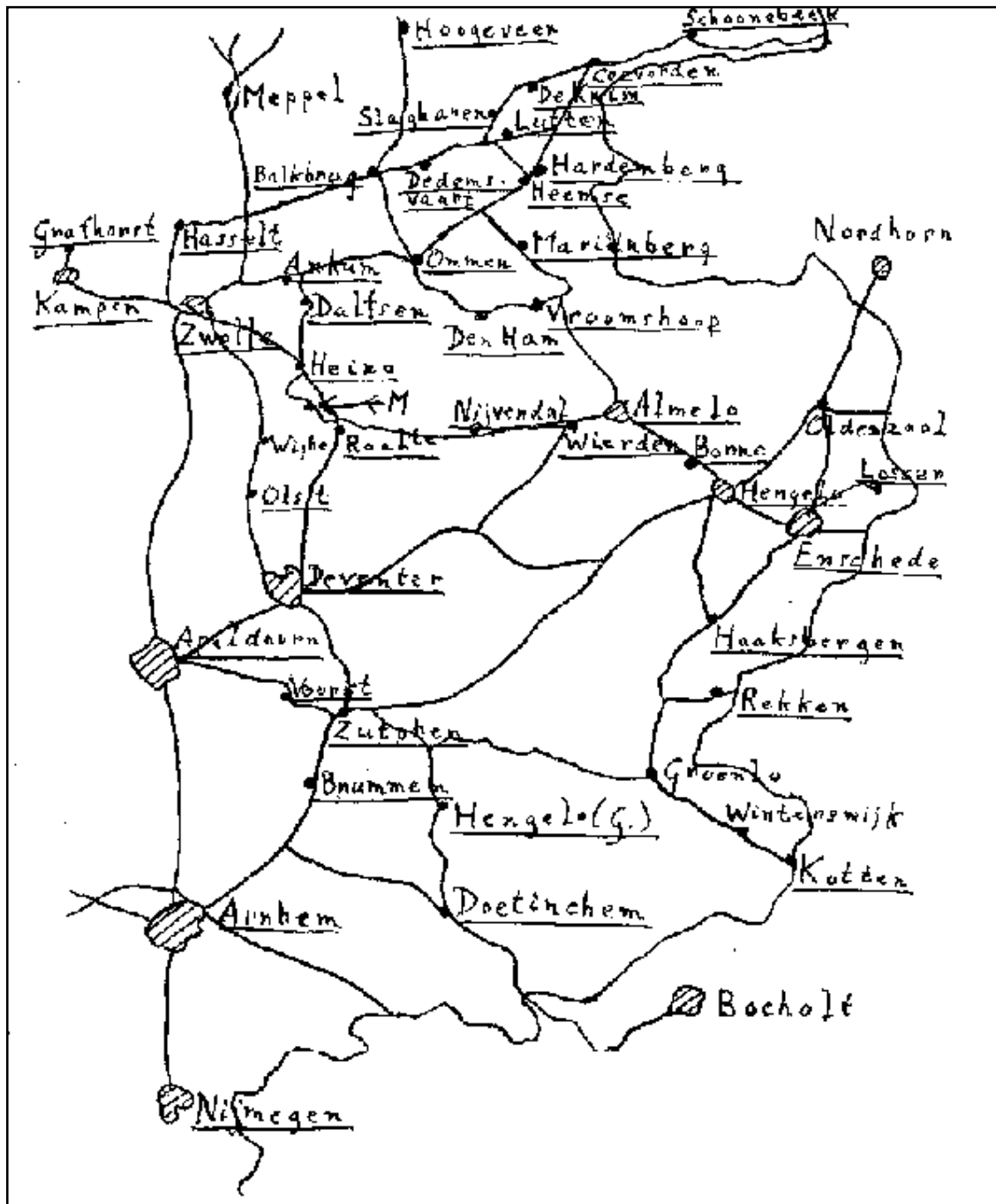
In de archieven van de vrijo Hanzestad Bremen komt onzo familienaam voor de eerste maal voor in 1628. Op 21 juli van dat jaar legde Heinrich Dörgeloh van Kirchwoyhe de burgerreed af, zoals de burgerboeken van de stad aangeven. Hij was zeer waarschijnlijk de bovengenoemde Hinrich Dörgeloh, die van 1618 tot 1635 in Bremen woonde. Hetzelfde deed **Lüder Dörgelohe**, te Dreye geboren, met een musket en zijdgeweer op 31 januari 1642. Als borgen (getuigen) traden op Johann Janszen en Andreas Dreheszen. Laatstgenoemde Dorgorlohe woonde echter reeds in 1632 to Bremen, daar in dit jaar zijn dochter Gretke is gedoopt in de St. Ansgariuskerk. Hetzelfde doopregister vermeldt de doop van Catharina in 1634 en van Claus in 1636. In de St. Stophanuskork is op 7 februari 1644 gedoopt zijn zoon **Dierich Dorgeloh** (vader Lüder, moeder Metke, zonder meisjesnaam). Löder zal dus omstreeks 1630 zijn gehuwd.

Uit één en ander is te concluderen, dat Hinrich en Lüder resp. uit Kirchweyhe en Dreye naar Bremen zijn gegaan tijdens de Dertigjarige Oorlog (1618—1648), toen de Deense koning in gevechten was gewikkeld met de Duitse keizer en de Katholieke vorsten; o.a. in het graafschap Hoya was sinds 1623 een Deense bezetting. Enkele jaren later volgden Zweedse troepen. Deze omstandigheden kunnen de migratie naar Bremen hebben bevorderd.

Lüder Dorgeloh uit Dreye is zeer waarschijnlijk ook een zoon van Johann Dörgelohe, Volimeier te Dreye. Zijn jongste zoon Dierich is ongetwijfeld dezelfde als **Dirck Durgerlo van Bremen**, schoolmeester te Ancum gemeente Dalfsen (Overijssel), die in 1679 lidmaat was van de Nederlandse Hervormde Kerk van Dalfsen. De redenen van zijn emigratie zijn onbekend. Wellicht heeft de relatieve welvaart in de Nederlanden een rol gespeeld. Als Hanzestad had Bremen vele handelscontacten met de Nederlandse Hanzesteden, zoals Deventer en Zwolle. De taal zal geen moeilijkheden hebben veroorzaakt, daar het Overijssels dialect veel gelijkenis vertoont met het platduits in de omgeving van Bremen.

Figuur 3: Woonplaatsen van Dorgelo's in Duitsland (onderstreept)

Figuur 4: Woonplaatsen van Dorgelo's in Overijssel en omgeving (onderstreept). M = boerderij F 100 in het Marsebelt onder Den Vellener, gem Raalte.

V. DE DORGELO'S IN NEDERLAND

De eerste Dorgelo in ons land, voorkomende in de in 1679 samengestelde lidmatenlijst van de Ned. Hervormde Kerk van Dalfsen onder de buurtschap Ancum, Vos en Rosegaeren, was de vorengenoemde **Dirck Durgerlo van Bremen** (I), de stamvader van de Nederlandse Dorgelo's. Hij was schoolmeester te Ancum en gehuwd met Lysabeth Wechmans ¹⁸.

Vermeldenswaard is ook, dat reeds in 1617 als predikant van de Nederduits Gereformeerde Gemeente van Waverveen (Utrecht) wordt genoemd Rudolphus Dorgeloo ¹⁹. Hij was de derde predikant aldaar. Waverveen was zijn eerste standplaats. Reeds in 1620 vertrok hij naar Broek in Waterland, na voor de tweede maal daar te zijn beroepen ²⁰ Hij stierf te Broek in Waterland in 1626 ²¹. Uit de trouw- en doopboeken van beide gemeenten, voorzover aanwezig, is niet gebleken dat deze predikant gehuwd was en nakomelingen heeft gehad. Zijn volledige naam was Rudolphus Johannis Dorgeloo ^{Error!} **Unknown switch argument.** Mogelijk was hij eveneens afkomstig van Bremen na daar zijn opleiding te hebben genoten. Niet uitgesloten is een verwantschap met de predikant Dargeloh te Kirchweyhe, overleden in 1637. Hoe dit ook zij men kan aannemen dat de thans in Nederland levende Dorgelo's afstammen van **Dirck Durgerlo, van Bremen** te Ancum.

Thans bestaat in de buurtschap Ancum, ten noordwesten van Dalfsen, nog steeds een dorpschool, In de 17de eeuw zal deze zeker een z.g. eenmansschool zijn geweest. Naar men mag aannemen, zal Dirck, op 7 februari 1644 gedoopt te Bremen als jongste zoon van Lüder Dorgelohe, aldaar een opleiding tot onderwijzer hebben ontvangen. Hiertoe was een goede gelegenheid aanwezig in de in 1528 te Bremen opgerichte Latijnse school, in 1584 voorzien van een z.g. classis publica of Paedagogeum (gymnasium in de tegenwoordige betekenis) en in 1610 uitgebreid met het Gymnasium Illustre (een hogeschool met vier faculteiten). In het sinds ± 1580 Hervormde Bremen studeerden vele Protestantse studenten, ook uit Nederland. Helaas zijn de leerlingenlijsten van de Latijnse school en het Paedagogeum uit de 17de eeuw niet bewaard gebleven ²².

Uit de kerkregisters van Dalfsen, die beginnen met 1679, is het aantal kinderen van Dirck D. niet nauwkeurig af te leiden. Ook komt zijn huwelijk er niet in voor. Het lidmatenboek vermeldt, dat in 1703 zijn aangenomen: op 8-1-1703 Jan Berent Dorgelo (II, 1), "soon van Derck van Bremen" (geb. ± 1682?); op 28-9-1703 Willom Hendrik D. (II, 2) (geb. ± 1684?).

De doopboeken van Dalfsen - Ancum noemen verder: 15-8-1686 **Gerrit D.** (II, 3), "(Derks), soon van Dirck Durgelo, schoolmooster te Ancum, en Lysabeth Wechmans"; 14/18-8-1689 Elizabeth D. (II, 4), "dogter van Derck van Bremen en Lysabeth Wegmans, schoolmeester en zijn vrouw te Ancum".

Uitgaande van deze tweede generatie zullen in de volgende hoofdstukken steeds de belangrijkste gegevens per tak aan de orde komen met verwijzing naar het geslachtsregister tussen ( ). De gegevens zijn hoofdzakelijk afkomstig uit de retroacta van de burgerlijke stand (doop-, trouw- en begraafboeken) van de kerkelijke gemeenten voor de periode tot 1811 en vanaf dit jaar uit de registers van de burgerlijke stand van de betrokken burgerlijke gemeenten. Hier en daar zijn lacunes aanwezig. Niettemin moet het onderzoek betrekkelijk eenvoudig zijn geweest, omdat ons geslacht steeds een achternaam heeft gevoerd in tegenstelling tot de meeste geslachten, die vóór 1811 slechts voornamen en vadersnamen kenden.

Tak naar Grafhorst – Kampen

Jan Berent Dorgelo (II, 1) huwde ± 1715 met Peternella Reynts Snelle (niet vermeld in het huwelijksboek van Dalfsen). Uit dit huwelijk zijn te Dalfsen vier zoons en vijf dochters (III, 1 t/m 9) gedoopt in de jaren 1716 t/m 1730, waarvan twee zoons zeer jong zijn gestorven (III, 2 en 7).

De oudste zoon, Reynier (III, 3), gedoopt 6-8-1719, vestigde zich in 1742 te Grafhorst ale inwonende knecht bij de veehouder Klaas Visscher²³. In 1742 is hij na gedane geloofsbelijdenis aangenomen als lidmaat van de N.H. Kerk van IJsselmuiden, waartoe Grafhorst kerkelijk behoorde (tenaamstelling "Reinhard Durillo (uit Grafhorst)"). Reynier's jongere broer Jannes (III, 8) volgde hem in 1748 naar Grafhorst. Op 20-jarige leeftijd is hij in dit jaar als lidmaat aangenomen door de N.H. Kerk van IJsselmuiden.

Beide broers huwden in 1759 te Dalfsen met twee zusters Meulenhoff, afkomstig uit Zwolle, die dienstboden waren op het landhuis Den Ruytenberg te Dalfsen. Uit het huwelijk van Jannes, die te Dalfsen bleef wonen, is slechts één dochter geboren, die na twee maanden stierf.

Reynier bleef in Grafhorst wonen en is te beschouwen als de stamvader van de tak der Dorgelo's in Grafhorst - Kampen. Uit zijn huwelijk zijn twee zoons en één dochter geboren (IV, 1 t/m 3). Reynier's oudste zoon Jan D. (IV, 1), "landman onder Kampen", huwde in 1784 met Aaltje Hendriks, afkomstig van de Zeedijk onder Mastenbroek. Vóór 1805 waren beiden lidmaat van de N.H. Kerk van Kampen. Van Reynier's jongste zoon Peter (IV, 3) is niets meer bekend dan zijn doopdatum.

Deze tak bleef in stand door Jan D. (IV, 1), uit wiens huwelijk te Grafhorst acht kinderen zijn gedoopt (V, 1 t/m 8), w.o. vijf dochters, Van de drie zoons is één op zeer jeugdige leeftijd gestorven, terwijl van de eerstgeboren zoon, wederom een Peter (V, 1), slechts de geboortedatum bekend is.

Jan's jongste zoon Reinier (V, 6) was daghuurder te Grafhorst. Hij trouwde in 1819 met Aaltje Beunink, die in 1828 te Kampen stierf. Vervolgens hertrouwde Reinier aldaar in 1830 met Albertja Kanis, weduwe van Hendrik Engeltjes. Zover bekend waren er geen kinderen uit Reinier's eerste huwelijk

Uit zijn tweede huwelijk zijn te Kampen drie kinderen geboren (VI, 1 t/m 3), twee dochters en een zoon Hendrik Jan (VI, 2), die touwslagersknecht was. Deze huwde omstreeks 1860 met Willemina Tennekes. Uit dit huwelijk kwamen tien kinderen voort (VII, 1 t/m 10), waarvan er drie jong overleden. Onder de overige zeven waren twee dochters, Van de vijf zoons is bekend, dat Reinier (VII, 1) en Johan Matthijs (VII, 2) sigarenmakers waren. Laatstgenoemde woonde in de Hofstraat te Kampen. Ook Hendrik Jan (VII, 6) was sigarenmaker, evenals zijn jongere broer Hendrikus (VII, 10), die is verhuisd naar Krommenie. De vijfde broer, Willem Jan (VII, 7), was koster in Kampen.

Johannes Matthijs huwde in 1889 met Annegien Brouwer. Uit dit huwelijk zijn tien kinderen geboren (VIII, 2a t/m j), van wie vier zeer jong zijn overleden. Onder de overige zes was slechts één zoon, n.l. Hendrik Jan (VIII, 2 j). Deze woont nog te Kampen en was evenals zijn vader sigarenmaker. Uit zijn huwelijk met Gerrigje van Enk (1932) zijn acht kinderen voortgekomen, van wie één dochter zeer jong is gestorven. Vijf kinderen zijn te Kampen blijven wonen. Hieronder zijn Johannes Matthijs (IX, 2a), metaalbewerker, Jan (IX, 2b), mattenvlechter, beiden ongehuwd, en Wolter (IX, 2c), timmerman, gehuwd met W. A. A. v. d. Werf en in het bezit van drie zoons (X, 2a t/m c). De vierde zoon Hendrik Jan (IX, 2d) is muzikleraar en woont te Wapenveld. Uit zijn huwelijk met Barta Reuijl zijn twee dochters geboren (X, 2d en e).

De derde zoon (VII, 6) van Hendrik Jan, die naar zijn vader was genoemd, trouwde in 1896 met Jantje Martinus. Uit dit huwelijk zijn 12 kinderen geboren (VIII, 6a t/m I). Een zoon is als baby gestorven. Onder de overige kinderen waren vijf zoons, die allen in leven zijn en te Kampen wonen. De oudste zoon, Abraham (VIII, 6b), was sigarenmaker en huwde met H. I. Gosselink. Hun zoon Theodorus (IX, 6b) is betonvlechter. Uit zijn huwelijk met Willy Vinke zijn drie kinderen geboren, onder wie een zoon Abraham (X, 6a) en een zoon Johannes (X, 6c).

Hendrik Jan's zoon Reinier (VIII, 6h) houdt de naam in ere van de stamvader van de Kamper tak, zijn betbetovergrootvader (III, 3). Reinier is van beroep kleermaker. Hij huwde met Aleida Gottmar en heeft zes kinderen, onder wie drie zoons. De oudste zoon is Hendrik Jan Harman (IX, 6d), belastingambtenaar te Kampen. Uit zijn huwelijk met Fokje Wolters zijn drie kinderen voortgekomen, onder wie één zoon Reinier Johannes (X, 6e). Reinier's zoon Hendrikus Josephus Johannes is eveneens belastingambtenaar, terwijl Reinier Seakle (IX, 6g) geografisch tekenaar is te Lelystad.

De jongste zoon van Hendrik Jan is Wilhelmus Johannes (VIII, 6i), vertegenwoordiger te Veenendaal. Uit zijn huwelijk met Aaltja van Vaanendaal zijn drie kinderen geboren onder wie een zoon Hendrik Jan Maarten (IX, 6j). Deze heeft wederom een zoon Remco Peter (X, 6i), geboren uit zijn huwelijk met Alida de Wit.

De vierde zoon van Hendrik Jan (VI, 2) was Willem Jan (VII, 7), die sigarenmaker en tevens koster was te Kampen. Uit zijn eerste huwelijk met Stijntje van Ogtrop had hij drie kinderen (VIII, 0a t/m c), waarvan twee zeer jong zijn gestorven. Uit Willem Jan's tweede huwelijk met Maria van Doorn (1905) zijn vijf kinderen geboren, onder wie drie zoons (VIII, 0 1a en 1b) De oudste zoon Hendrik Jan is leraar te Zaandam. In 1933 trouwde hij Christina Veldhuis. Uit dit huwelijk zijn drie kinderen geboren, onder wie twee zoons (IX, 0b1 en 0c1), die beiden vertegenwoordigers zijn, resp. te Arnhem en te Zaandam.

Willem Jan's tweede zoon Jacob Herman (VIII, 1a) is eveneens naar Zaandam verhuisd en daar als typograaf werkzaam. Uit zijn huwelijk met Dirkje v. d. Weerd zijn vijf kinderen voortgekomen (IX, 1 a t/m e). De oudste zoon Wiliem Jan (IX, 1a) heeft zich als metaalbewerker te Udenhout gevestigd. Uit zijn huwelijk met Truus Willems zijn drie kinderen geboren, w.o. een zoon Jack Herman (X, 1 b). Jacob Herman's jongste zoon Jack Herman (IX, 1 a) werkt als brander te Zaandam. Tenslotte is Willem Jan's gelijknamige derde zoon (VIII, 1 b) eveneens als typograaf werkzaam, doch te Kampen. Hij huwde met Elsjie Voerman en heeft drie zoons (IX, 1f t/m 1h). de Oudste zoon Willem Jan (IX, 1f) is schoolhoofd te Hasselt. Hij heeft vele gegevens verzameld over de Kamper tak van de Dorgelo's. Een gedeelte is in deze tekst opgenomen. Uit zijn eerste huwelijk in 1964 met Lambertha M. C. v. Dijk zijn twee kinderen geboren. Het zoontje Willem Jan (X, 1d) is daags na de geboorte overleden.

Willem Jan's tweede zoon is Gerrit Jan (IX, 1g), conciërge te Kampen. Hij is in 1967 getrouwd met Antonia Beljaans en heeft twee kinderen, w.o. een zoon Willem Jan (X, 1f). De derde zoon van Willem Jan (VIII, 1b) is Marius, werkzaam als assistent-verkoopsleider en wonend te Kampen (IX, 1 h).

De gemeente Kampen telde in 1947 de meeste Dorgelo's van alle Nederlandse gemeenten, t.w. 45²⁴.

Top

Tak te Dalfsen, Borne en Zwolle

Willem Hendrik Dorgelo (II, 2), geboren omstreeks 1684 te Ancum, was de stamvader van een tak, waarvan de leden hoofdzakelijk in de tegenwoordige gemeente Dalfsen zijn blijven wonen. Hij huwde omstreeks 1719 met Derckien Gerryds en woonde in het kerkdorp Dalfsen. Hij moet zijn overleden vóór 1745. Uit zijn huwelijk zijn zes kinderen geboren (III, 10 t/m 15), waarvan twee jong zijn gestorven. De overige vier waren twee zoons en twee dochters. Van de zoon Derck D. (III, 13) is slechts de doopdatum bekend. Uit de latere gegevens van de doopboeken, trouwboeken, dodenboeken en registers van inwoners blijkt, dat Derck zeer waarschijnlijk niet in Dalfsen is blijven wonen. Wellicht is hij verhuisd naar Emmen onder Dalfsen.

Willem Hendrik's oudere zoon Gerrit D. (III, 12) is driemaal getrouwd, resp. in 1745 met Marije Snel, in 1759 als weduwnaar met Aaltje Dirks en in 1763, wederom als weduwnaar, met Aaltje Gerrits uit Ancum.

Hij woonde steeds in het kerkdorp, waar hij in 1805 overleed. Uit zijn eerste huwelijk is een zoon geboren, nI. Jan Harmen D. (IV, 4) in 1755. Deze moet zich in Borne hebben gevestigd als schoolmeester. In 1789 is zijn eerste dochter aldaar geboren, drie jaren later zijn tweede dochter. Hij had geen zoons. In zijn sterfjaar (1811) was hij tevens verwalter en richter te Borne.

Dat Jan Harmen het in het overwegend Rooms Katholieke Borne niet altijd gemakkelijk heeft gehad, blijkt uit het feit, dat hij zich tijdens de landdag van Gedeputeerden van Overijssel op 8 januari 1796. samen met Gerh. Meiling, organist van de Gereformeerde Kerk te Borne, beklagde over de omstandigheid, dat zij in 1795 de jaarlijkse pacht van 7 mud rogge niet hadden ontvangen van de meyers van een bepaald erf, hoewel deze

pacht bij hun tractement behoorde. De oorzaak was, dat "die van de Roomsche gezinde van Borne aan genoemde meyers hadden geïntroduceerd om hetzelfde aan hun te betalen".²⁵

Uit het tweede huwelijk van Gerrit D. (III, 12) zijn twee dochters geboren (IV, 5 en 6). Zijn derde huwelijk bracht niet minder dan negen kinderen voort (IV, 7 t/m 15), t.w. zes dochters en drie zoons, waarvan de laatstgeborene jong is gestorven.

De oudste zoon Gerrit Jan D. (IV, 9) is waarschijnlijk tweemaal gehuwd. De eerste maal met Antonia van 't Hout omstreeks 1795, uit welk huwelijk alleen een dochter bekend is, die in 1816 te Zwolle is overleden. In 1812 hertrouwde Gerrit Jan D. te Zwolle met Hanna Knappe. Aldaar zijn uit dit tweede huwelijk vier kinderen (V, 11 t/m 14) geboren, nI. drie dochters en een zoon Gerrit D. (V, 13). Van deze Gerrit D., geboren in 1818, is mij verder niets bekend. Niettemin woonden in 1947 in de gemeente Zwolle zeven D.'s.

De tweede zoon van Gerrit D. (III, 12) uit zijn derde huwelijk was Willem Hendrik D. (IV, 13), blijkbaar genoemd naar zijn grootvader. Hij huwde in 1798 op 20-jarige leeftijd met Gerritdina van Eerbeek, oorspronkelijk afkomstig van Den Ham, en werkzaam op het landgoed Gerner bij Dalfsen. Hij is verhuisd naar de buurtschap Emmen, waar hij in 1818 op 40-jarige leeftijd overleed, doch is te

Top

Tak te Ancum en Heemse

De derde zoon Gerrit (II, 3) van Dirck Durgerlo, van Bremen (I), was de voorvader van de meeste thans in leven zijnde Dorgelo's in Nedertand. Hij huwde, waarschijnlijk in 1718, met Geertien Tijs(sen).

Gerrit D. is zijn vader opgevolgd als schoolmeester te Ancum. In het Register van predikanten ten plattelande, derzelver weduwen en schoolmeesters²⁶ is vermeld: "Bij rate van Ridderschap en Steden van den 19 April 1736 aan den schoolmeester in de buurtschap Ancum in het carspel van Dalfsen toegelegd zijnde een jaarlijks tractement van 25 gulden is bij rate van de heeren Gedeputeerden den 6 December 1736 den ontvanger van Settend gelast om aan Gerrit Dorgelo, aangestelde schoolmeester aldaar, het tractement jaarlijks te betalen en wel voor de eerste maal het jaar verschenen geweest op..... Martini 1736".

Uit het huwelijk van Gerrit D. met Geertien Tijs zijn niet minder dan zes zoons geboren (III, 16 t/m 21). Van de twee oudsten is de levensloop helaas onbekend. Zij zijn zeer weerschijntijk niet te Dalfsen getrouwd (ontbreken in de trouwboeken vanaf 1745), mogelijk reeds op jeugdige leeftijd overleden (de dodenboeken beginnen met 1770). De derde zoon Jannes D. (III, 18) is zijn vader reeds in 1743 of 1742 als schoolmeester te Ancum opgevolgd. In 1743 kenden Ridderschap en Steden hem een jaarlijks tractement toe van 50 gulden.

In 1747 huwde Jannes D. met Matje Hendriks (Dijks), "jonge dochter van den Herdenberg, dog Iaatst woonagtig in 't Roode Hart te Ancum", aldus het huwelijksboek. 't Roode Hart was de herberg, gelegen aan de Hessenweg ten noorden van Ancum. Sinds 1751 vergaderden hier de erfgenamen van de boermarko van Ancum, Vos en Roosengaarde²⁷.

Jannes D. heeft drie kinderen gehad (IV, 16 t/m 18), van wie het eerstgeborene, een meisje, op jeugdige leeftijd zal zijn gestorven. Het tweede kind was de zoon Gerrit D. (IV, 17). In 1772 word hij schoolmeester en koster te Heemse bij Hardenberg, de plaats van herkomst van zijn moeder. Hij trouwde in hetzelfde jaar met Anna Margaretha Raafkus, weduwe Warmelink, die reeds in 1777 stierf op 39-jarige leeftijd, in welk jaar Gerrit hertrouwde met Hilligje Veurink uit Rheeze (gelegen tussen Heemse en Meriënberg)

Uit het eerste huwelijk zijn drie kinderen geboren (V, 16 t/m 18), die allen op zeer jeugdige leeftijd zijn overleden. Gerrit's tweede vrouw kreeg echt kinderen, van wie twee zoons in hun geboortejaren zijn overleden. Twee andere zoons (V, 22 en 25) bleven in leven. De overige kinderen waren dochters.

Gerrit D. (IV, 17) was niet alleen de stemvader van het geslacht Dorgelo te Heemse, ook speelde hij plaatselijk een vrij belangrijke rol. Zo wees hij in 1795 afgevaardigde van het schoutambt Hardenberg in de vergadering van de Provinciale Representanten van het Volk van Overijssel. In verband met de vordering van wagens en de inkwartiering van Franse soldaten vroeg G. Dorgelo, of de provinciale meesters van het klooster Sibculo, die altijd waren vrijgesteld, geen wagensdiensten zouden kunnen verrichten. Dit zou de omwonenden, die wel erg zwaar belast waren, aanmerkelijk verlichten. Ook verzekerde G. Dorgelo, dat Heemse het enige dorp in het schoutambt was, dat evenals de stad Hardenberg had te lijden onder de inkwartiering en de belasting. Een ernstige kwestie bracht hij ter sprake, toen hij meedeelde, dat niet alleen de meeste leden van zijn municipaliteit de eed van 22 mei weigerden af te leggen, maar dit zelfs aan de minderheid verboden op uitdrukkelijke last van de respectieve boerschappen". Deze eed erkende de soevereiniteit van het volk, gegrond op de rechten van de mens en burger en op vrijheid en gelijkheid, hield het stadhouderschap voor afgeschaft en handhaafde het provinciaal bestuur tot een nationale conventie nader zou hebben beslist²⁸.

In 1805 was Gerrit Dorgelo één van de keurnoten bij het gerecht Hardenberg. Ook hield hij de markeboeken bij van de buurtschap Rheeze. In 1939 waren deze met andere boeken nog in het bezit van Hendrika Johanna D. (VIII, 8). In de boeken was hier en daar een gedeelte van de stamboom opgenomen, waarvan hier bij de beschrijving van deze tak gebruik is gemaakt.

Gerrit D. (IV, 17) werd als schoolmeester te Heemse in 1816 opgevolgd door zijn zoon Hermen Jan (V, 22), die in 1821 trouwde met Egbertina Roelofs uit Archem bij Ommen. Op zijn beurt is Hermen Jan als schoolmeester weer opgevolgd door zijn enige zoon Gerrit Jan Hermen D. (VI, 9) in diens huwelijksjaar 1846. Hij trouwde toen met Hendrika Stoeten uit Rheeze.

Uit dit huwelijk zijn negen kinderen bekend (VII, 12 t/m 20), van wie niet minder dan acht jongens. Hermen Jan (VII, 12) is bakker geweest te Zwolle en Amsterdam. Hij had vier zoons (VIII, 3 t/m 6), van wie Hendrik (VIII, 4) in Amsterdam boekhouder was, Abraham (VIII, 5) leraar tekenen en Hermen Jan (VIII, 6) bankbeambte te Amsterdam was evenals zijn oudste broer Gerrit Jan Hermen (VIII, 3). In 1947 waren 20 Dorgelo's in Amsterdam woonachtig, Van de vier broers (VIII, 3 t/m 6) heeft alleen Hendrikus (VIII, 4) mannelijke nakomelingen tot in de derde graad. Uit zijn huwelijk met Elizabeth Raakman zijn twee kinderen geboren, van wie één zoon, n.l. Hendrikus (IX, o.a.), die architect is te Rotterdam. Hij huwde in 1938 Anna Vreeswijk, die vier kinderen kreeg, o.w. drie jongens (X, 0 t/m 0c). De tweede, René Constant, is ingenieur. Uit zijn huwelijk is in 1971 een zoon geboren, Steven Martin (XI, 0).

De tweede zoon van Gerrit Jan Hermen D. (VI, 9) was Evert Jan (VII, 13), landbouwer te Heemse op de boerderij "Voorzorg". Zijn broer Lubertus D. (VII, 15) was manufacturier in Zwolle. Deze had een zoon Willem J. (VIII, 7), die onderwijzer was.

Ook een jongere broer van Lubertus, n.l. Willem Johannes D. (VII, 16) was tot 1921 schoolmeester, en wel als opvolger van zijn vader te Heemse. Hij was de zevende Dorgelo in successie, die het beroep van schoolmeester uitoefende, gerekend vanaf Dirck Durgerlo van Bremen (1) in Ancum, en de vierde als zodanig in Heemse. Uit zijn huwelijk is alleen één dochter bekend, Hendrika Johanna (VIII, 8), die het familie-archief in haar bezit had, lange tijd te Heemse woonde en later in Ermelo.

Jongere broers van Willem Johannes D., de laatste Heemser schoolmeester (VII, 16), waren Hermannus Hendrikus (VII, 17), Iandbouwer te Rheeze, Gerhardus Hendrikus (VII, 18), Johannes Lambertus (VII, 19), onderwijzer te Deventer, later leraar te Rotterdam, en Hendrik (VII, 20), wonende te Nijverdal.

Terugkerende naar de generatie van Hermen Jan D. (V, 22) dient te worden vermeld, dat deze één broer had, n.l. Everd (V, 25), die koopman en winkelier was te Heemse. Zo blijkt uit een in mijn bezit zijnde brief d.d. 6 juni 1833, die Everd ontving van zijn achterneef Anthony D. (V, 37), commies der belastingen te Haaksbergen, betreffende een vordering van f 10,75, welk bedrag Everd tegoed had. Ook maakt deze brief melding van de door Everd verwachte benoeming tot luitenant bij de Landstorm.

Uit Everd's huwelijk zijn minstens vier zoons en één dochter geboren, van wie twee zoons in hun geboortejaren zijn gestorven. Zijn zoon Gerrit bewoonde met zijn zuster een café te Heemse.

Van deze zijtak of van de hoofdtak te Heemse stammen mogelijk de Dorgelo's af, die thans te Schoonebeek (Dr.) een boerderij en een café bewonen. In 1947 telde de gemeente Hardenberg niet minder dan 37, de gemeente Schoonebeek 21 naamdragers Dorgelo.

Tenslotte verdient vermelding, dat Jannes D. (III, 18), de derde schoolmeester D. te Ancum, behalve zijn zoon Gerrit (IV, 17) nog een dochter Grietje (IV, 18) had. Zij huwde met haar neef Jan D. (IV, 25a) omstreeks 1789 en woonde eerst op Wagteveld bij het Rozengaarder hek, later op de Pakop, eveneens bij het Rozengaarder hek te Ancum, waar haar man Iandbouwer was. Uit dit huwelijk zijn bekend twee spoedig na de geboorte overleden kinderen en een zoon Gerrit Jan (V, 28).

In 1826 is hij vrijgeloot voor de militaire dienst. Hij woonde toen bij zijn vader in op de laatstgenoemde boerderij te Ancum met zijn vrouw Janna Hoogenkamp, met wie hij in 1822 was getrouwd.

Uit dit huwelijk zijn zes kinderen geboren (VI, 13 t/m 18), onder wie twee zoons. De eerste zoon Jan (VI, 13) is als 3-jarig kind overleden. Gerrit Jan's tweede zoon, eveneens Gerrit Jan (VI, 16), is zijn vader als landbouwer opgevolgd. Van zijn eventuele nakomelingen is mij niets bekend, m.u.v. het feit, dat de gemeente Dalfsen in 1947 nog vier D's onder haar inwoners telde.

Top

Tak te Ancum

De vierde zoon van Gerrit D. (II, 3) was waarschijnlijk Gerrit Hans Thijs D. (III, 19). Zijn doopjaar is niet bekend. Hij komt voor op de Lijst van inwoners van Ancum van 1748 als echtgenoot van Margien Jansen met drie inwonende kinderen, jonger dan 10 jaar, van wie overigens weinig bekend is.

Eén van hen was Jan Tijssen D. (IV, 19). Hij huwde in 1780 met de weduwe Janna Janssen, afkomstig van het Iandgoed Gerner in de huidige gemeente Dalfsen. Zijn vrouw stierf reeds in 1788.

Jan Tijssen D. woonde te Ancum. In 1789 hertrouwde hij met Grietje Peters. Uit zijn eerste huwelijk zijn slechts twee dochters bekend (V, 29 en 30), zodat deze tak met Jan Tijssen is uitgestorven.

Top

Tak via Raalte naar Demdemsvaart

Een in genealogisch opzicht belangrijke zoon van Gerrit D. (II, 3) is zeker Jan (Gerrits) D. (III, 20), Gerrit's vijfde zoon, die, de stamvader was van een tak via Raalte naar Haaksbergen en van een tak naar Dedemsvaart.

In 1750 huwde Jan (Gerrits) D. met Ida Janssen, weduwe van Jan Janssen. Volgens het register van inwoners van Ancum van 1748 was laatstgenoemde toen nog in leven en had het echtpaar Janssen twee zoons ouder dan 10 jaar.

Jan (Gerrits) D. had eveneens twee zoons (IV, 20 en 21). Van de tweede zoon Jannes (IV, 21) is niet meer dan de doopdatum bekend, dit in tegenstelling tot de eerste zoon **Gerrit Jan D. (IV, 20)**. Hij trouwde in 1780 met Janna Pastmans uit Ancum. Uit dit huwelijk zijn acht kinderen geboren, n.l. vier dochters en vier zoons. Het eerste kind is in 1781 geboren te Ancum, de overigen in de kerkelijke gemeente Raalte vanaf 1783.

Hieruit volgt, dat Gerrit Jan D. met zijn gezin omstreeks 1782 is verhuisd van Ancum naar Raalte. Hij vestigde zich op het boerderijtje onder den Vellener op 't Marssebelts", zoals bij de meeste doopinschrijvingen is vermeld. Deze "katerstede" is thans (1972) nog steeds te zien, zij het in verbouwde staat, dichtbij het Iandgoed Den Vellener op ± 5 km

ten zuiden van Heino bij het Nijenhuis. Thans ligt 't Marssebelt juist binnen de burgerlijke gemeente Raalte, huisnummer F 100, bewoond door de weduwe Grootenhuis en haar dochter, getrouwd met de heer Winkelboer. In 1876 is het boerderijtje gekocht door Mannes Grootenhuis.

Van Gerrit Jan's acht kinderen zijn er dus zeven op 't Marssebelt geboren (V, 31 t/m 38). Zijn tweede zoon Willem (V, 34) is ten onrechte ingeschreven als "zoon van Willem Doorbroek en Janna Pastmans". Van hem is overigens niets bekend, behalve zijn geboortedatum 2 september 1787. Gerrit Jan's derde zoon Antony (V, 37) vestigde zich te Haaksbergen. Deze tak van het geslacht Dorgelo komt in de volgende paragraaf aan de orde.

De eerste zoon en vierde zoon, resp. Jan D. (V, 33) en Gerrit D. (V, 38), vestigden zich beiden als vervener aan de Dedemsvaart, gem. Avereest.

Jan D. huwde in 1814, toen hij te Deventer woonde, met Gerredina Kamerman. Uit dit huwelijk zijn vier zoons bekend (VI, 19 t/m 22).

Gerrit Jan D. (VI, 19), de oudste, geboren in het schoutambt Ommen, trouwde op 22-jarige leeftijd met Fennigjen (Jacobs) Kruger, arbeidster, geboren te Veldhuizen (Bentheim). De bruid en haar ouders konden niet schrijven, aldus de huwelijksaankondiging. Zij kregen niet minder dan elf kinderen (VI, 21 t/m 31), van wie zes zoons.

De eerste zoon Jan (VII, 21) ging in De Krim (bij Dedemsvaart) wonen en huwde met Geertje Koop. Uit dit huwelijk is een zoon Jacobus D. bekend, geboren in 1896, die schilder was te Hengelo (O.) en in 1921 trouwde.

Gerrit Jans tweede zoon Jacobus D. (VIII, 22) overleed te De Krim reeds op 24-jarige leeftijd (in 1865).

De derde zoon Gerrit D. (VII, 23) huwde met Johanna Meyer uit Nijverdal en overleed in 1879 op 36-jarige leeftijd. Nakomelingen van Jacobus en Gerrit zijn mij niet bekend. Dit geldt eveneens voor de vierde zoon Gerhardus D. (VII, 24), die op 31-jarige leeftijd in 1876 te Nijverdal is gestorven. De vijfde zoon Johannis (VII, 27) stierf op zeer jeugdige leeftijd te Dedemsvaart, terwijl tenslotte ook de zesde zoon Johannis (VII, 31) in 1878 jong overleed (18 jaar).

De tweede zoon van Jan D. (V, 33) was Mannes D. (VI, 20), die in 1843 trouwde met Aleida Bruin Slot. Zij kregen zeven kinderen (VII, 32 t/m 38), onder wie slechts één dochter.

De oudste zoon Jan D. (VII, 32) was bakker te De Krim en gehuwd met Jentje Horstra. Kinderen zijn mij niet bekend. Deze J. Dorgelo Mzn. was erevoorzitter van de Bouwcommissie van de Ned. Hervormde Kerk te De Krim, waarvan de eerste steen enkele maanden voor zijn dood in 1911 is gelegd.

Mannes' tweede zoon was Johannes D. (VII, 33). Deze trouwde in 1880 met Nelligie Steenberg, die hem vier kinderen schonk (VII, 9 t/m 11), onder wie drie zoons, nI. Willem (VIII, 9a, jong gestorven), Mannes (VIII, 10) en Johannes (VIII, 11).

Eerstgenoemde was winkelier te De Krim en huwde met Petronella Horstra in 1909. Uit dit huwelijk zijn acht kinderen geboren, onder wie vier zoons (IX, 1 t/m 7).

De oudste zoon Johannes (IX, 1) was bakker en trouwde in 1938 Jansje Konijnebelt. Uit dit huwelijk zijn twee kinderen geboren (X, 1 en 2), onder wie één zoon Hermannes Johannes, geboren 30-12-1944. Op 15-11-1944 was zijn vader in het concentratiekamp Neuengamme omgekomen. Hermannes Johannes heeft twee kinderen (XI, 1 en 2), waarvan één zoon. De tweede zoon van Mannes D. (VIII, 10) heet Egbertus (IX, 2), winkelier. Hij huwde in 1934 Gerritina Konijnebelt. Uit dit huwelijk is alleen een zoon Mannes (X, 3) bekend, geboren in 1935. Deze heeft minstens één zoon (XI, 3).

De derde zoon van Mannes D. (VIII, 10) was. Jacob (IX, 6), die blijkbaar zijn vader is opgevolgd als winkelier te De Krim. Hij trouwde met Roelofje Steenberg in 1947. Uit dit huwelijk zijn drie zoons geboren (X, 4 t/m 6).

Willem (IX, 7) was de vierde zoon van Mannes (VIII, 10). Hij is van beroep chefmonteur, huwde in 1947 Hendrika Brunink en na haar overlijden Alida Trijntje Dorgelo (IX, 28) in 1953. Uit het eerste huwelijk zijn twee zoons (X, 7 en 8) uit het tweede huwelijk twee dochters en één zoon (X, 9 t/m 10) geboren. Willem's oudste zoon Hermannes Johannes is vader van één zoon (XI, 4).

De tweede zoon van Johannes D. (VII, 33) naar wie wij nu terugkeren, was weer een Johannes (VIII, 11), die zich te Antwerpen vestigde als technicus. Bij de Bell Telefoonmij. Hij huwde in 1920 en had drie dochters

Eerdergenoemde Mannes D. (VI, 20) had als derde zoon Gerrit (VII, 34) die te Hoogeveen woonde en waarschijnlijk kinderloos overleed.

Mannes' vierde zoon Pieter (VII, 85) was vervener en winkeliercaféhouder te Lutten (De Krim). Hij had tien kinderen (VIII, 12 t/m 16), onder wie acht zoons. Vier zoons zijn echter op jeugdige leeftijd overleden. Jan (VIII, 13), geboren in 1875; was te Vroomshoop bakker van beroep. Hij had twee dochters en overleed in 1971 op 96-jarige leeftijd.

Jan's jongere broer Albertus (VIII, 14), die niet ouder dan 31 jaar werd, had vier kinderen (IX, 10c) o.w. drie zoons. De oudste was Pieter, die te Enschede heeft gewoond en vijf kinderen had (X, 10a t/m 10e), o.w. twee zoons. Van hen is de oudste wederom een Albertus (X, 10a), wonend te Almelo, die behalve een dochter ook twee zoons heeft. Zijn broer Engbert Hendrik (X, 10c) woont in Apeldoorn en heeft twee dochters. Albertus' tweede zoon Engbert (IX, 10d) is in 1928 ongehuwd overleden. Zijn derde zoon Johannes Berendinus (IX, 10e) was belastingambtenaar, woont te Veendam en heeft een zoon Engbert (X, 10g), bouwkundige te Veendam die drie kinderen heeft (X, 10 t/m 12) o.w. twee zoons.

De derde zoon van Pieter (VII, 35) was Herman (VIII, 14a), boekhouder te Vroomshoop. Hoewel tweemaal gehuwd, is hij in 1957 kinderloos overleden. Pieter's vierde. zoon is wederom een Jan (VIII, 15), die eveneens bakker was zoals zijn oudste broer. Hij is thans (1973) nog in leven en woont te Assen, 90 jaar oud. Zijn bakkerij is overgegaan op zijn oudste zoon Pieter (IX, 10g), die zelf geen kinderen heeft. Jan's tweede zoon Frederik (IX, 10h) was hoofd van een school te Hilversum, en heeft vele gegevens verzameld over zijn grootvader en diens nakomelingen. Frederik heeft twee dochters. Zijn jongere broer Berend Jan (IX, 10j) heeft eveneens twee dochters.

Terugkerende naar Mannes D. (VI, 20) komen wij bij zijn vijfde zoon. Hermannus (VII, 36), die ook vervener, meelhandelaar en winkelier was en in 1879 huwde met Hillegonda Scholten. Uit dit huwelijk kwamen drie zoons voort, van wie één korte tijd na de geboorte is overleden. De oudste zoon Hermannus Hendrikus (VIII, 17) was predikant, o.a. te Naarden, waar hij in 1944 is overleden. Uit zijn huwelijk met Johanna Beil zijn drie zoons geboren (IX, 11 t/m 13).

De eerste zoon is Alexander, architect te Bussum, die veel werk heeft verricht aan de samenstelling van het geslachtsregister en de stamboom van het geslacht Dorgelo in Nederland: Uit zijn huwelijk met Martine Dirkzwager zijn twee kinderen geboren, o.w. een zoon Maarten Arthur (X, 11), jurist.

De tweede zoon van ds. H. H. Dorgelo is Henny Andreas (IX, 12), van beroep sales manager op Curaçao. Hij heeft twee dochters.

Gerhardus Hans (IX, 13), de derde zoon van de predikant, vestigde zich in Canada als kinderarts. Hij heeft vier kinderen (X, 15 t/m 18), o.w. drie zoons.

De tweede zoon van Hermannus D. (VII, 36) was Alexander (VIII, 18), die onderwijzer was en in 1914 ongehuwd is overleden. Hermannus' vierde zoon Hendrik Berend (VIII, 19) was hoogleraar aan de Technische Hogeschool, achtereenvolgens te Delft en Eindhoven. Uit zijn huwelijk met Herna Plomp zijn zeven kinderen geboren, o.w. drie zoons. De oudste is Cornelis Hendrik (IX, 15), ingenieur bij Shell, Van zijn twee kinderen (X, 19 en 20) is één zoon. De jongste zoon van prof. H. B. Dorgelo is Herman (IX, 17) ingenieur bij Philips, die eveneens twee kinderen heeft (X, 21 en 22). De tweede zoon Alexander Hendrik (IX, 18) van prof. Dorgelo is sales manager. Hij heeft drie kinderen (X, 23 t/m 25), o.w. een zoon Alexander.

Ten slotte volgt als zesde zoon van Mannes O. (VI, 20) nog Albertus (VII, 37) die huwde met Aaltje Schutterop en in 1923 overleed. Hij had acht kinderen (VIII, 20 t/m 25), vier dochters en vier zoons, van wie één jongen op zeer jeugdige leeftijd is gestorven. De eerste zoon Jacob (VIII, 22) was schoolhoofd te Hengelo (Gld.) en is tweemaal gehuwd, n.l. met Grietje van der Meer en M. B. H. Jaeger. Hij had vijf kinderen (IX, 21 t/m 25), o.w. twee zoons. De eerste is op jeugdige leeftijd overleden; de tweede is Tjeerd Hans

(IX, 23), die houtvester is op Tasmanie (Australie). Hij heeft vier kinderen (X, 25a t/m 25d), o.w. twee zoons.

Albertus' tweede zoon was Hermannus (VIII, 23), winkelier te Dedemsvaart, gehuwd met Albertje Kooy. Uit dit huwelijk zijn vier kinderen geboren (IX, 26 t/m 29), van wie twee zoons. Albertus (IX, 26) is banketbakker te Dedemsvaart. Uit zijn huwelijk met Johanna van Keulen zijn vijf kinderen geboren (X, 26 t/m 30). Zijn dochter Ada Gretha, studente te Amsterdam, heeft veel tijd besteed aan het drukklaar maken van onze stamboom en geslachtsregister. Haar broer Herman (X, 28) is werkzaam in de zaak van zijn vader als banketbakker. Lubertus (IX, 29) studeert aan de pedagogische academie te Meppel.

De tweede zoon van Hermannus (VIII, 23) is Jan Herman (IX, 27), predikant te Oost-Souburg. Hij is gehuwd met Jeltje Jeanette van Hilten en heeft twee dochters.

De derde zoon van Albertus (VII, 37) was Gerrit (VIII, 24), evenals zijn oudste broer hoofd van een Christelijke school, het laatst te Abbenes (gem. Haarlemmermeer). Hij is tweemaal gehuwd geweest, eerst met Neeltje Andriessanna de Jong, vervolgens met Grietje de Jong. Uit het eerste huwelijk is één zoon, uit het tweede huwelijk twee zoons voortgekomen (IX, 29a t/m 29c). De jongste, Gerrit (IX, 29c), heeft twee zoons (X, 32c en 32d). Met deze vermelding zijn wij aan het einde gekomen van de beschrijving van de nakomelingen van Mannes (VI, 20), zoon van Jan (V, 33).

Laatstgenoemde had als derde zoon Lambertus Johannes (Jan), over wiens eventuele afstammelingen niets bekend is (VI, 21). Dit is wel het geval t.a.v. de vierde zoon van Jan D. (V, 33), n.l. Willem (VI, 22). Hij was schipper en later winkelier en huwde in 1846 met Grietje van Blanken, dochter van een wijkmeester bij het gesticht Ommerschans van de Maatschappij van Weldadigheid. Er werden vijf kinderen (VII, 39 t/m 43) geboren, waarvan drie zoons. Van de zoon Johannes is alleen bekend, dat hij caféhouder was. De zoon Willem was bakker en molenaar en huwde met Trijn Lutterhartje in Oud Schoonebeek. Deze Willem (VII, 42) kan dus ook de stamvader zijn van de huidige Dorgelo's te Schoonebeek.

De derde zoon van Willem (VI, 22), n.l. Lambertus Johannes (VII, 40), geboren 17-6-1852 te Lutten a/d Dedemsvaart, gem. Hardenberg, was evenals zijn vader schipper. Hij huwde met de schippersdochter Hilligje Peggeman, die acht kinderen kreeg (VIII, 26 t/m 33) w.o. vier zoons. Alleen van haar zoon Willem is iets meer bekend. Hij is geboren te Zwoile op 11-1-1891 en aannemer geworden te De Krim. Uit zijn huwelijk met Jantje Boetz uit Groningen is een zoon Lambertus Johannes bekend, die naar Canada is geëmigreerd. Met hem zijn alle

nakomelingen van Jan D. (V, 33) besproken, althans de mannelijke afstammelingen, voorzover deze aan ons bekend zijn.

De tak naar Raalte en Dedemsvaart is echter, zoals eerder opgemerkt, ten dele ook gevormd door Jan's jongere broer Gerrit (V, 38), de jongste zoon van Gerrit Jan D. (IV, 20). Deze Gerrit vestigde zich ook als vervener aan de Dedemsvaart. Hij huwde tweemaal. Uit zijn tweede huwelijk met Hillegonda Noordhuis zijn vier zoons geboren (VI, 33 t/m 36), waarvan de tweede zeer jong is gestorven. De derde zoon Gerrit (VI, 35), was veenbaas en bakker, de vierde zoon Willem, geboren 23-5-1842, schipper en winkelier te De Krim. Zeer waarschijnlijk was Wessel (VI, 33), hun oudste broer, geboren in 1830. Hij was bakker in Zwoile. Van nakomelingen van deze drie broers is niets bekend.

Uit het voorgaande is gebleken, dat de aanleg van de Dedemsvaart (1809— 1852) en de vererving van het aangrenzende hoogveengebied ook een trekpleister vormden voor enkele Dorgelo's, van wie vele nakomelingen in deze streek hebben gewoond, resp. thans nog wonen, o.a. als vervener, landbouwer, winkelier, bakker en schipper. Het dorp Dedemsvaart ligt in de gemeente Avereest, de veenkolonie De Krim in de gemeenten Gramsbergen en Hardenberg, De Lutten in de gemeente Hardenberg. In 1947 woonden in deze drie gemeenten resp. 5, 14 en 37 naamdragers Dorgelo.

Tak via Raalte naar Haaksbergen

Zoals in het begin van het vorige hoofdstuk is opgemerkt, is op het boerderijtje bij Den Vellener onder Raalte als derde zoon van Gerrit Jan D. (IV, 20), geboren Antony D. (V, 37), die zich te Haaksbergen vestigde, nadat hij kommissaris bij de Belastingdienst (Dienst der Invoerrechten) was geworden. Hij was de stamvader van de z.g. Haaksbergense tak. In 1821 huwde hij Anna Elisabeth Kelder, afkomstig uit Sibculo (gem. Den Ham). Aanvankelijk woonden zij in Den Ham, waar hun eerste kind Willem Jan (VI, 23), is geboren. Waarschijnlijk was hij schilder. Overigens is niets van hem bekend, behalve zijn geboortedatum.

In totaal had Antony tien kinderen (VI, 23 t/m 32), van wie de overige negen te Haaksbergen het Ievenslicht aanschouwden. Hieronder waren nog vier zoons. Antony's tweede zoon Alexander (VI, 28) was evenals zijn vader bij de Belastingdienst werkzaam, achtereenvolgens te Enschede, Den Ham, Hardenberg, Glanerbrug en Haaksbergen. Uit zijn tweede huwelijk met Aleida Flim zijn vijf kinderen geboren (VII, 44 t/m 48), alle zoons.

De oudste zoon, wederom Alexander, geboren te Enschede, was adjudant bij de Koninklijke Landmacht, het laatst te Leeuwarden. Uit zijn huwelijk met Johanna Zirschky zijn acht kinderen geboren (VIII, 33a t/m h), onder wie twee zoons, waarvan de jongste op jeugdige leeftijd is overleden. De oudste zoon, eveneens Alexander (VIII, 33b), was zoals zijn vader adjudant bij de K.L. te Leeuwarden. Hij huwde Helena Catharina Suurmoyer en had twee zoons (IX, 29d en e). De oudste zoon, opnieuw Alexander, is evenals zijn broer Josephus Bernardus papierwarenfabrikant te Gouda. Eerstgenoemde heeft de druk van dit boekje verzorgd. Hij is in 1932 gehuwd met Wilhelmina van der Vliet. Uit dit huwelijk zijn drie zoons voortgekomen (X, 32e t/m g). De oudste zoon, Alexander, is textielhandelaar te Gouda. De twee andere zoons, Jan en Hans, zijn werkzaam in het bedrijf van hun vader. Jan heeft uit zijn huwelijk met G. de Vos een dochter, terwijl Hans, gehuwd met A. de Rooy, de vader is van een zoon Alexander (XI, 14).

Terugkerend naar Alexander (VI, 28) kunnen wij aannemen, dat zijn tweede zoon, Johan Hendrik (VII, 45) jong is gestorven.

De derde zoon van Alexander (VI, 28) heette Johannes Idarus (VII, 46); als derde generatie was hij werkzaam bij de Belastingdienst. In 1887 huwde hij Geertruida Willemina Teebes te Winterswijk, waar hij te Kotten als ambtenaar van de Invoerrechten werkte. Uit zijn huwelijk zijn zeven kinderen geboren (VIII, 34 t/m 40). Hiervan waren er vijf zoons. De oudste, Alexander, was leraar tekenen te Deventer, Hij stierf kinderloos. De tweede zoon van Johannes Idarus D. was Jan Derk (VIII, 36), leraar plant- en dierkunde. Deze overleed in 1925 te Soerabaja en liet twee kinderen na, w.o. één zoon Jan Derk (IX, 30b) schrijver van dit genealogisch overzicht, landbouwkundig ingenieur te Oegstgeest; in het bezit van drie dochters.

De derde zoon van Johannes Idarus (VII, 46) is Willem Frederik, ook leraar plant- en dierkunde, te Alkmaar. Zijn zoon Alexander (IX, 31a), jurist, woont eveneens in Alkmaar en heeft twee kinderen, wo. zoon Alexander, De vierde zoon van Johannes Idarus (VII, 46) heette wederom Johannes Idarus (VIII, 38) chef de bureau te Den Haag. Hij had één zoon, ook Johannes Idarus D. (IX, 31 b), directeur Siemens, te Wassenaar.

Ten slotte was de vijfde zoon van Johannes Idarus (VII, 46), nI. Eduard Gerhardus (VIII, 40), ingenieur bij Philips. Hij heeft één zoon Jan (IX, 32) wonende in Frankrijk en werkzaam als bioloog, en één dochter.

Terugkerende naar de zevende generatie van deze tak noemen wij de vierde zoon van Alexander (VI, 28), nI. Eduard (VII, 47), die op 22-jarige leeftijd is overleden in 1884. De vijfde zoon van Alexander was Willem Frederik (VII, 48), hoofd ener school resp. te Rekken en Leimuiden. Hij had vier kinderen, w.o. twee zoons (VIII, 41 t/m 44). Van beide zoons zijn ons alleen de namen bekend (wonende te Amsterdam?).

Ten slotte verdient nog vermelding, dat Antony (V, 37) nog drie andere zoons had behalve Alexander (VI, 28) en Willem Jan (VI, 23). Zij waren resp. Isidorus Theodorus (VI, 30), smid te Haaksbergen en ongehuwd gebleven, Gerhardus Johannes (VI, 31),

schrijnwerker te Nijverdal, en een zoon die jong is overleden. Gerhardus had vier kinderen (VII, 48a t/m 48d), o.w. één zoon Albertus Johannes, die schilder was te Ensohede. Uit zijn huwelijk zijn twee zoons bekend (VIII, 44a en 44b). Gerhardus Albertus was meteropnemer bij de gemeente Enschede. Zijn zoon Albertus Johannes Gerhardus is ingenieur en woont te Putte (N-Br.).

Top

Tak naar Heino

De laatste tak van de Dorgelo's in Nederland, die wij thans gaan beschrijven, gaat terug op de zesde zoon Gerrit D. (III, 21) van Gerrit Derks D. (II, 3), schoolmeester te Ancum. Deze zesde zoon staat in het doopboek ingeschreven als "Gerrijd", zoon van „Gerrijd Derks d'Orgelo, gedoopt 10-9-1730. Hij huwde in 1754 met Janna Janssen Wachtevelds uit Ancum. Uit dit huwelijk zijn acht kinderen geboren, w.o. drie tweelingen en zes zoons (IV, 22 t/m 26a). Uit de naamgeving is af te leiden, dat de drie eerstgeboren zoons jong zijn overleden. De vierde zoon Jan (IV, 25a), landbouwer te Ancum, huwde zijn nicht Grietje Dorgelo (IV, 18), zoals hiervoor reeds beschreven aan het einde van par. c (Tak te Ancum en Heemee).

Van de in 1766 geboren derde tweeling bestaande uit twee jongens (IV, 26 en 26a), is Gerrit Jan gehuwd met Antonia van 't Hout. Uit dit huwelijk is alleen een dochter bekend. Gerrit Jan's tweelingbroer Gerardus (IV, 26a) is de stam vader van de tak te Heino. Hij huwde in 1796 met Maria Engberts op 't Bartels in het Lierderbroek onder Heino. Gerhardus was landbouwer op de boerderij 't Bartels.

Uit dit huwelijk zijn zeven kinderen geboren (V, 39 t/m 45), van wie vijf zoons. Eén jongen is korte tijd na de geboorte overleden. De oudste zoon Jan (V, 39) huwde in 1825 te Zwolle met Gerrigje Holtrust, afkomstig uit Raalte. Uit dit huwelijk zijn vier kinderen bekend, drie dochters en één zoon (VI, 37 t/m 40). Het eerste kind, een dochter, is geboren te Heino, het tweede kind Jan te Zwolle en de beide andere dochters te Emmen. Jan D. (VI, 38) is gehuwd met Geertje Huisman; uit dit huwelijk is ons slechts één zoon Jan (VII, 49) bekend, die geboren kan zijn in 1869 te Dalmsholte onder Zwolle, later te Deventer en in Duitsland kan hebben gewoond.

Terugkerend naar de andere zoons van Gerhardus D. (IV, 26a) noemen wij vervolgens Hermannes (V, 41), die in 1830 huwde met Margie van der Laan. Hij was landbouwer te Wythmen, gemeente Zwollerkerspel. Uit zijn huwelijk zijn vijf kinderen geboren (VI, 41 t/m 45), onder welke slechts één zoon Gerrit Jan, die op tweejarige leeftijd is overleden, zodat deze tak is uitgestorven. In Zwollerkerspel woonden in 1947 twee naamdragers D., die derhalve van een andere tak moeten afstammen.

Van de vierde zoon Gerrit Jan (V, 43) van Gerardus D. (IV, 26a) is alleen de geboortedatum (21-5-1804) bekend. Zijn verdere levensloop is door ons niet achterhaald.

Ten slotte de vijfde zoon Willem (V, 44), die aanvankelijk boerenknecht en later landbouwer was. In 1834 is hij ingeschreven voor de Nationale Militie, maar hij lootte vrij. In hetzelfde jaar huwde hij met Hendrika Hendriks uit Wijhe. Uit dit huwelijk zijn vijf kinderen (VI, 46 t/m 50) geboren, vier zoons en één dochter. De eerstgeboren zoon Echbert (VI, 46) is waarschijnlijk reeds op zesjarige leeftijd te Emmen gestorven. De tweede zoon Hermannes (VI, 47) was landbouwer te Heino in het Lierderbroek en huwde met Hendrikje Dekker; uit dit huwelijk zijn acht kinderen geboren (VII, 49a t/m 56), onder wie slechts twee zoons Gerhardus (VII, 50) en Hermannes (VII, 55), geboren 10-2-1885. Over hun nakomelingen is ons niets bekend.

De derde zoon van Willem D. (V, 44) was Gerhardus (VI, 48) die zich te Zwolle vestigde als koetsier en later in Den Haag woonde. Hij had zeven kinderen, w.o. vijf zoons (VII, 57 t/m 63). De oudste zoon Leonardus Hendricus (VIII, 57) had drie kinderen (VIII, 45 t/m 47), alle drie zoons. Dezen leven waarschijnlijk nog; ons zijn alleen de namen bekend. De volgende zoon (VII, 58) van Gerhardus droeg de naam van zijn vader. Uit zijn huwelijk zijn drie kinderen geboren (VIII, 48 t/m 50), onder wie twee zoons. De

derde zoon van Gerhardus (VI, 48) was Johan Jozef (VII, 60), uit wiens huwelijk twee kinderen zijn geboren (VIII, 51 en 52), beide meisjes. De vierde zoon van Gerhardus was Hendrik (VII, 61), geboren 10-2-1880 te Den Haag, later wonende te Vorst in België (Brabant). Hij is overleden in 1961 zonder nakomelingen. Ten slotte was Herman (VII, 63) de vijfde zoon van Gerhardus D. (VI, 48). Uit zijn huwelijk is een dochter bekend, Johanna Christina (VIII, 53), geboren te Den Haag, thans wonende in Amstelveen en werkzaam als directiesecretaresse bij de K.L.M.

Terugkerende naar de vierde zoon van Willem D. (V, 44), namelijk Egbert (VI, 50), geboren in 1843, kunnen wij vaststellen, dat hij op de ouderlijke boerderij 't Bartels te Heino is blijven wonen. Als landbouwer huwde hij met Harmina Laarbroek. Dit huwelijk bracht vier kinderen voort (VII, 64 t/m 67), w.o. twee zoons, t.w. Theunis (VII, 65), geboren 15-9-1875 en Jan (VII, 67), geboren in 1883, eveneens op 't Bartels. Uit het huwelijk van Iaatstgenoemde zijn twee zoons geboren, Egbert en Hermannes (VIII, 54 en 55), die enige jaren geleden nog Iandbouwers waren te Heino.

Samenvatting

In deze studie betreffende de genealogische geschiedenis van de familie Dorgelo 8 eerst aandacht besteed aan de betekenis van de naam. Deze is afgeleid van de plaatsnaam Dorrielo (tegenwoordige spelling), de naam van een overwegend agrarisch dorpje en van de gelijknamige Landgemeinde in de Grafschaft Diepholz in Nedersaksen, ten zuiden van Bremen ($\pm$ 60 km) en enige km ten zuiden. van Bundesstrasse 32 Diepholz-Sulingen. De plaatsnaam is volgens Duitse bronnen afgeleid van de voornaam Dorrie en het achtervoegsel -loh (bee) en betekent derhalve: houtgewas van Dorrie.

De familienaam Dorgelo, Von Dorgelo, Von Doringelo, Doringlo, Dorgeloh komt in de Duitse. geschreven bronnen voor de eerste maal voor in 1381 in de vorm van Von Doringelo Het betreft hier een lid van een landedelijk geslacht met het stamgoed in het dorp Dörrielo (thans een grote boerderij). In de loop der eeuwen heeft dit geslacht zich vrij sterk uitgebreid in noord- en zuidwestelijke richting. Het bezat goederen in het groothertogdom Oldenburg, het nederstift Münster en het vorstendom Osnabrück. Leden van deze Rooms Katholiek gebleven familie vervulden verscheidene vrij hoge ambten bij het openbaar bestuur en in de R.K. kerk. tot in de 19de eeuw.

Na de kerkhervorming verkocht de laatste R.K. leenman Von Dorgelo het stamgoed te Dörrielo ornstreeks 1578. Het graatschap Diepholz was toen reeds geruime tijd Evangelisch.

in het erfregister van 1585 van het ambt Syke in het graafschap Hoya ten zuiden van Bremen komt voor de eerste maal de burgerlijke familienaam Dörgelohe voor als achternaam van een landbouwer op een vrij groot bedrijf te Dreye (in de huidige gemeente Kirchweyhe) aan de Weser.

Nadat in de hoofdstukken II en III de genealogische geschiedenis van de R.K. tak in Duitsland is beschreven, bevat het volgende hoofdstuk alle gegevens, die wij uit Duitse bronnen konden verzamelen over de Evangelische tak. Op grond van een aantal argumenten is aangetoond, dat een genealogisch verband tussen beide takken zeer waarschijnlijk is.

Een nakomeling van de landbouwersfamilie te Dreye vestigde zich in de 17de eeuw te Bremen. Zijn jongste zoon Dierich Dorgeloh is geëmigreerd naar de Nederlanden en komt in 1679 voor het eerst voor in het lidmatenboek van de Nederlandse Hervormde Kerk van Dalfsen (Ov.) als "Dirck Durgerlo van Bremen, schoolmeester te Ancum". Hij was de stamvader van de latere Dorgelo's in Nederland.

Het laatste hoofdstuk bevat de genealogie van alle ons bekende mannelijke naamdragers Dorgelo vanaf de 17 de tot de 19 de of 20e eeuw. Op grond van de (toenmalige) concentratiegebiederi is onderscheid gemaakt tussen de volgende takken:

- a. naar Grafhorst-Kampen (nog bestaand);
te Dalfsen, Borne en Zwolle (in laatstgenoemde gemeente nog bestaand);
- b. te Ancum en Heemse (gem. Hardenberg) (mogelijk nog bestaand te Dalfsen; in ieder geval vele nakomelingen in Hardenberg en enkele te Amsterdam);
- c. te Ancum (uitgestorven);
- e. via Raalte naar Dedemsvaart (gem. Avereest) (nog bestaand o.a. te Dedemsvaart, De Krim, gemeenten Gramsbergen en Hardenberg, Assen, Den Ham, Schoonebeek en in het westen des lands);
- f. via Raalte naar Haaksbergen (nog bestaand o.a. te Enschede en in het westen van het land);
- g. naar Heino (nog bestaand aldaar; ook nakomelingen in het westen).

De genealogische geschiedenis van de familie Dorgelo in Nederland bevat, zoals uit de tekst blijkt, op een aantal punten lacunes en mogelijke onjuistheden. Wij zullen dan ook gaarne van al dan niet verre naamgenoten aanvullingen en/of verbeteringen ontvangen.

-
- ¹ B. H. Slicher van Bath, Nederzettingen in de Graafschap Zutphen, in: Herschreven historie, blz. 121, 130, 131.
- ² Gegevens verschaft door het Gemeentebestuur van Dorrielo.
- ³ C. H. Nieberding, Oldenburgisch – Münsterliche Geschlechtschreibung
- ⁴ Een uitvoerige beschrijving van de Von Dorgelo's geeft Gustav Nutzhorn in zijn artikel "Zur Geschichte der Familie von Dorgelo" in: Oldenburgische Familienkunde, jrg. 11 no. 2, juni 1969. Commentaren hierop in hetzelfde tijdschrift, jrg. 12 no. 4, dec. 1970, en jrg. 13 no. 2, april 1971.
- ⁵ Nieberding II, bbz. 879.
- ⁶ R. von Bruch, Die Rittersitze des Fürstentums Osnabrück, Osnabrück 1930, blz. 347, 351, 352 en 361.
- ⁷ E. Friedländer, Ostfriesisches Urkundenbuch, 787—1809, blz. 959—969.
- ⁸ Overgenomen uit: Nieberding II, blz. 298 e.v.
- ⁹ M. von Spiessen, Genealogische Sammlung, Bd. 10, Staatsarchief Münster. Diederich is ook genoemd door Nutzhorn (zie noot 4) als lid van de tak Von Doreelo zu Welpo. Gezien hun relaties met het Evangelische Diepholz kan men aannemen, dat deze tak Evangelisch is geworden.
- ¹⁰ Landschaftliche Martrikular-Akten Hoya.
- ¹¹ Volgens Von Spiesson vijftien kinderen.
- ¹² De genealogische gegevens van de familie Von Dorgelo te Höven zijn ontleend aan het kerkelijk archief te Wardenburg.
- ¹³ Aangehaald door M. von Spiessen, Wappenbuch des westfälischen Adels, dl. II, Tafel 100, Görlitz 1901-1903, aanwezig o.a. in Staatsarchief Münster.
- ¹⁴ Deze en volgende gegevens zijn ontleend aan: W. Schacht, Heimatbuch der Gemeinde Kirchweyhe, 1961.
- ¹⁵ Thans in het Nedersaksische Staatsarchief, Hannover.
- ¹⁶ De registers van de bezittingen en inkomsten van het Domkapittel te Bremen zijn grotendeels vernietigd tijdens luchtaanvallen in de Tweede Wereldoorlog. De resterende archivalia, berustend in het Nedersaksische Staatsarchief te Stade, noemen weliswaar twee meierboerderijen te Dreye, maar vermelden niets over de meiers zelf.
- ¹⁷ Resp. no. 8 en 9 in: Regesten der Pergament- und Papierurkunden im Stadtarchiv Diepholz. Het betreft hier twee notariële koopakten.
- ¹⁸ Gegevens verschaft door het Rijksarchief voor Overijssel te Zwolle. Hoe-wel volgens inlichtingen van het Rijksarchief voor Drenthe in de rechterlijke archieven van Groningen, IIIa, 46 (Gemeente-archief Groningen) een uitspraak voorkomt van de burgemeester en de raad van Groningen d.d. 14 december 1649 betreffende een geschil tussen Hinricus Dorgeloo en de weduwe van Hindrick Dercks (gedaagde), heb ik geen genealogisch verband kunnen vaststellen tussen deze Hinricus D. en Dirck D. Wellicht was eerstgenoemde de in het vorige hoofdstuk vermelde Hinrich te Bremen en Weye.
- ¹⁹ Naamregister predikanten Nederduits Gereformeerde Gemeente van Waverveer), 1592—1795, nr. 3.
- ²⁰ Register van predikanton, ouderlingen en diaconen, idom, 1592—1745.
- ²¹ Melchior Veeris, Kerkelijk alfabeth, blz. 43, Amsterdam 1711.
- ²² Th. O. Achelis en A. Börtzler, Die Matrikel des Gymnasiums Illustre zu Bremen, 1610—1810, in: Bremisches Jahrbuch, tweede reeks, dl. III, Bremen 1968.
- ²³ Registers inwoners Grafhorst 1 744—'48.
- ²⁴ Bron: Nederlands Repertorium van Familienamen, dl. VI (Overijssel), Commissie voor Naamkunde van de Koninklijke Academie van Wetenschappen, Amsterdam 1968.
- ²⁵ Joh. Theunisz, Overijssel in 1795, uitg. 1943, blz. 174.
- Dalfsen begraven. Hij liet zijn vrouw en een kind echter, nl. een zoon Gerrit (V, 15), die toen 20 jaar was. Volgens de desbetreffende registers is Gerrit D. in 1822 vrijgeloot voor de militaire dienst. Van beroep was hij kuiper to Dalfsen. In hetzelfde jaar huwde hij met Hendrikje Mensink, naaister aldaar Zijn werkgever, de kuiper Antoni Korbach, trad op als getuige.
- Uit Gerrit's huwelijk zijn vijf kinderen geboren, w.o. een zoon Willem Hendrik (VI, 4), die echter, evenals drie van Gerrit's dochtertjes, op zeer jeugdige leeftijd stierf. Met het overlijden van Gerrit (datum mij onbekend) is derhalve deze tak van de Dorgelo's te Dalfsen uitgestorven in de mannelijke lijn.
- ²⁶ Aanwezig in het Rijksarchief voor Overijssel; blz. 99.
- ²⁷ F. A. Hoefer, Geschiedenis van Dalfsen en omgeving, 1912.
- ²⁸ Joh. Theunisz. tap., blz. 83, 86, 132 e.v. Korte tijd voor het ter perse gaan van deze kopij ontving ik gegevens over de nakomelingen van Evert Jan (VII, 13). In stamboom en geslachtsregister zijn zij vermeld onder de nrs. VIII, 6a t/m 6e, IX, a t/m e, X, a t/m h en XI, a t/m c.